

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

Електротехнічний

(факультет)

Кафедра перекладу

(повна назва)

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
дипломного проекту (роботи)**

Бакалавр

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

галузь знань **Гуманітарні науки**

(шифр і назва галузі знань)

спеціальність **6.020303 Філологія**

(код і назва спеціальності)

спеціалізація **Германські мови та літератури (переклад включно)**

(назва спеціальності)

Кваліфікація **Фахівець у галузі філології, лінгвістики та
перекладів, перекладач**

(назва кваліфікації)

на тему: **Структурно-семантичні особливості англійських термінів галузі
«Банківська справа»**

Виконавець: **Коновалова Тетяна Вадимівна**

Студент **4** курсу, групи **ФЛ-14-1**

Коновалова Т.В.

(підпис)(прізвище та ініціали)

Керівники проекту	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
	канд. філол. наук, доцент Висоцька Т.М.		
Рецензент	доцент Короткова С.В.		
Нормоконтроль	ст. викл. Черкащенко О.М.		

Дніпро
2018

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка "

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри

Перекладу

(повна назва)

Введенська Т.Ю.

(прізвище, ініціали)

(підпис)

« _____ » червня 2018 року

ЗАВДАННЯ
на дипломний проект (роботу)
бакалавра

(назва рівня вищої освіти)

студента **ФЛ-14-1** Коновалова Т.В.

(група) (прізвище та ініціали)

Тема дипломного проекту: Структурно-семантичні особливості англійських термінів галузі «Банківська справа»

затверджена наказом ректора НТУ"ДП" від 07.05.18. № 568-л

Розділ	Зміст	Термін виконання
Теоретичний	<i>На основі матеріалів виробничих практик, інших наукових джерел розробити гіпотезу дослідження, визначити його мету та завдання, проаналізувати існуючі підходи до вивчення проблеми, яка досліджується</i>	25.12.2017
Практичний	<i>Розробити та обґрунтувати методи практичного аналізу обраних прикладів, зробити змістовні висновки щодо труднощів перекладу лінгвістичних явищ</i>	01.06.2018

Завдання видав

(підпис)

Висоцька Т.М.

(прізвище, ініціали)

Завдання прийняв до виконання

(підпис)

Коновалова Т.В.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання: 04.09.2017

Термін подання дипломного проекту до ЕК: 11.06.2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади поняття «термінологія» та «термін».....	7
1.1 Термін як основна одиниця термінології.....	7
1.2 Основні ознаки терміну.....	15
1.3 Класифікація термінів.....	21
1.4 Шляхи виникнення термінів.....	23
Висновки до Розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. Аналіз структурно-семантичних особливостей англійських термінів галузі «Банківська справа».....	30
2.1 Структурні особливості термінології банківської справи.....	30
2.2 Полісемія як семантична особливість термінології банківської справи.....	39
2.3 Синонімія як семантична особливість термінології банківської справи.....	44
2.4 Омонімія як семантична особливість термінології банківської справи.....	49
Висновки до Розділу 2.....	53
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ.....	62

ВСТУП

Термінологія як наука знаходиться сьогодні в колі найактуальніших питань перекладознавства та лінгвістики. Сьогодні у розвинених мовах близько 90 відсотків нової лексики становлять терміни в таких галузях науки, як комп'ютерна техніка, біохімія, кібернетика тощо. Поняття, які з'являються в наці вимагають появи нових термінів. На сьогоднішній день загальнопризнаним є той факт, що сучасна міжнародна ситуація характеризується постійним ростом і розвитком політичних, економічних і наукових відносин та контактів між різними країнами, а вивчення іноземних мов досягло майже апогею. Вчені всього світу вважають за необхідне володіти хоча б однією іноземною мовою, в особливості англійською, що є мовою світового спілкування, для успішної співпраці з науковцями та спеціалістами з різних країн.

Для того, щоб використовувати іноземну мову в якості ефективного способу міжнародного спілкування і співпраці, перед усім необхідно почати з вивчення основної (спеціальної) мови своєї професії, тобто з термінології, того варіанту мову, який у подальшому буде використовуватися для власних спеціальних цілей. Саме необхідність у єдиному стандартизованому варіанті термінів тієї чи іншої галузі, у розумінні загальних процесів утворення термінів зумовлює **актуальність даної роботи**.

Науковці, що внесли вагомий внесок у розвиток термінології як науки: А.А. Реформатський, Д.С. Лотте, В.О. Винокур, А.І. Смирницький, О.С. Ахманова, В.М. Лейчик, С.В. Гриньов, В.П. Даниленко, В.В. Гуськова, Г.І. Агапова, Н.Б. Гвишиани, А.С. Герд, Т.Б. Назарова, О.Б. Алексєєва, І.В. Бондаренко, А.Г. Анісімова, R. Jacobson, K. Klasson, G. Rondeau, G.Gemmill, R.J.M. Marois, A.K. Romney, J.E. Schmidt, B. Sandahl.

Об'єкт дослідження – банківські терміни англійської мови.

Предмет дослідження – їх структурно-семантичні особливості.

Мета роботи – визначити структурно-семантичні особливості англійських термінів банківської справи.

Згідно з метою дослідження виділяємо наступні **завдання дослідження**:

- визначити поняття терміну як основної одиниці термінології;
- визначити основні ознаки терміну;
- проаналізувати класифікації та теоретичні засади утворення термінів;
- укласти вибірку англійських термінів банківської справи;
- дослідити структурно-семантичні особливості термінів банківської справи.

Згідно з поставленими задачами дослідження були використані наступні **методи дослідження**:аналітичний метод, метод лексико-семантичного аналізу, порівняльний метод, узагальнюючий метод, метод суцільного перегляду.

Теоретичне значення роботи полягає у проведенні зіставного аналізу в області термінології на матеріалі термінів банківської справи. Отримані дані можуть сприяти подальшому вивченню теорії термінології та застосуванню на практиці принципів утворення та вживання термінів. Теоретична значимість роботи визначається важливістю дослідження даної області знання у сучасних умовах глобалізації з метою виявлення складної системи організації термінології банківської справи. Спостереження за реальним функціонуванням термінів з наукової точки зору може сприяти пошуку нових шляхів лінгвістичного аналізу, зіставного вивчення мов.

Практичне значення роботи полягає в тому, що вони сприяє більш повному розумінню функціонування англійських термінів банківської справи. Процес вивчення даної спеціальної підмови на основі сучасних авторитетних учбових посібників по економіці та банківській справі дозволили створити чітке уявлення про типологічні особливості даної термінології у системі мови. Також це дало можливість скласти уявлення про

ключові та опорні поняття і терміни, а також про складні вузькоспеціалізовані поняття та терміни банківської справи, які входять до складу термінологічного словника, отримати картину їх граматичної та лексичної сполучуваності, що також має велике значення для уніфікації термінології.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОНЯТТЯ «ТЕРМІНОЛОГІЯ» ТА «ТЕРМІН»

1.1 Термін як основна одиниця термінології

Термінологія є частиною лексикології і займається вивченням термінів. Теоретичним підґрунтям для визначення поняття терміна і його основних властивостей в даній роботі є праці і публікації таких відомих російських і зарубіжних вчених в області лексикології і термінології, як А.А. Реформаторський, Д.С. Лотте, В.О. Винокур, А.І. Смирницький, О.С. Ахманова, В.М. Лейчик, С.В. Гриньов, В.П. Даниленко, В.В. Гуськова, Г.І. Агапова, Н.Б. Гвишиани, А.С. Герд, Т.Б. Назарова, О.Б. Алексєєва, І.В. Бондаренко, А.Г. Анісімова, М.Н. Володіна, Л.Н. Нікуліна, А.В. Суперанская, D. Ayers, K. Becker, R. Jacobson, K. Klasson, G. Rondeau, G. Gemmill, R.J.M. Marois, A.K. Romney, J.E. Schmidt, B. Sandahl.

Багато з перерахованих вище дослідників пропонують свої визначення терміна. Так, наприклад, А.А. Реформатський визначає термін наступним чином: «Терміни – це слова спеціальні, обмежені своїм особливим призначенням; слова, які прагнуть бути однозначними як влучний вислів понять і називання речей. Це необхідно в науці, техніці, політиці і дипломатії». У своєму визначенні А.А. Реформатський виділяє в якості основних властивостей терміна спеціальний характер сфери його використання, а також точність і чітко окреслену мету застосування терміна [40].

У Великому енциклопедичному словнику з мовознавства знаходимо наступне визначення терміна: «Термін (*від лат. Terminus -предел, межа*) – слово або словосполучення, що позначає поняття спеціальної галузі знання або діяльності. Т. входить в загальну лексичну систему мови, але лише за посередництвом конкретної термінологічної системи (термінології)». Дане визначення виділяє термін як засіб вираження особливого поняття

спеціальної галузі знання і/або діяльності і підкреслює приналежність терміна до конкретної термінологічної системи [44].

Великий тлумачний словник сучасної української мови, в свою чергу, пропонує таку дефініцію: «Термін – це слово чи словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя, тощо» [9].

В.І. Карабан визначає термін як мовний знак, що репрезентує поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки. Він зазначає, що науково-технічні терміни становлять суттєву складову науково-технічних текстів [20].

І.С. Квитко, спираючись на різні визначення, пропонує таку дефініцію: термін – це слово чи словесний комплекс, що співвідноситься з поняттям певної організованої галузі пізнання (науки, техніки), що вступають у системні відносини з іншими словами та словесними комплексами й утворюють разом з ними в кожному окремому випадку та в певний час замкнену систему, яка характеризується високою інформативністю, однозначністю, точністю та експресивною нейтральністю [21].

У свою чергу, В.М. Лейчик визначає термін наступним чином: «Термін – лексична одиниця певної мови для спеціальних цілей, що позначає загальне – конкретне або абстрактне – поняття теорії певної спеціальної галузі знань або діяльності». Згідно з цим визначенням, терміни наділені усіма семантичними і формальними властивостями слів і словосполучень спільної мови, і використовуються, як правило, для позначення понять спеціальних областей знання [31].

Справжня робота ґрунтується на концепції визначення терміна, розробленої вченими і дослідниками філологічного факультету МДУ ім. М.В.Ломоносова, і зокрема, на роботах О.С.Ахманової, яка так визначає термін: «Термін – слово або словосполучення спеціальної (наукової, технічної і т.п.) мови, що створюється (приймається, запозичується і т. д.) для точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних предметів» [3].

Говорячи про термінологію, лінгвісти, як правило, розрізняють:

- розділ мовознавства, що вивчає терміни (у цьому значенні все частіше використовується термінознавство);
- фахову лексику в складі усіх слів певної мови (ми говоримо, наприклад, «англійські термінологія»);
- спеціальну лексику або галузеву термінологію, що обслуговує певну галузь науки чи техніки («лінгвістична термінологія», «будівельна термінологія») [4].

Галузеві термінології називають терміносистемами. Системність термінології зумовлена двома типами зв'язків, які надають множинам термінів системного характеру:

1) логічними зв'язками (якщо між поняттями певної науки існують системні логічні зв'язки – а вони є в кожній науці – то терміни, які називають ці поняття, мають теж бути системно пов'язаними);

2) мовними зв'язками (хоча терміни позначають наукові поняття, вони залишаються одиницями природної людської мови, а отже, їм властиві всі ті ознаки, які характерні для загальноживаних слів – синонімічні, антонімічні, словотвірні, полісемічні, граматичні т. ін.)[4].

Таким чином, термінологія – це не хаотична множина слів, а організована на логічному й мовному рівні система спеціалізованих назв. Системність є однією з найважливіших умов існування терміна. Термін може існувати лише як елемент терміносистеми, якщо під останньою розуміти впорядковану сукупність термінів, які адекватно висловлюють систему понять теорії, що описують певну соціальну сферу людських знань чи діяльності [4].

В історії розвитку термінології відомі випадки, коли базисом для створення певної терміносистеми первісно слугував текст.

Так текст Конституції США виявився актуалізатором та версифікатором майже всієї сучасної американської юридичної термінології, яка на той час ще не була представлена як юридична терміносистема.

Незважаючи на певний набір властивостей часом досить складно відрізнити термін від не терміна. Деякі слова загальноживаної мови здатні набувати наукової дефініції в рамках певної сфери професійного знання і таким чином ставати повноправними термінами. Так, наприклад: *Haircut* — 1. *the act of sb cutting your hair*; 2. *The style in which sb's hair is cut*. *Haircut* — 1. *the difference between the sales revenue and the cost of goods or services expressed as a percentage of revenue*; 2. *the difference between the prices at which a market maker or commodity dealer will buy and sell*; 3. *the difference between the rate of interest on funds lent and funds borrowed by a bank*; 4. *a fee or commission*.

У наведених прикладах значення слова *haircut* звузилося, а саме слово пройшло через процес термінологізації і стало позначати певні поняття термінології фінансів і банківської справи і пояснюватися за допомогою інших термінів даних термінологічних полів. Таким чином, слово загальноживаної мови стало повноправним терміном і повноцінно функціонує як в загальноживаній мові, так і в області спеціального знання.

Терміни в свою чергу також здатні розширювати своє значення, позбавлятися точної наукової дефініції і входити до складу загальноживаної мови. При цьому дані терміни не завжди втрачають своє термінологічне значення і можуть функціонувати одночасно і в відповідній термінологічній системі, і в загальноживаній мові. Так, наприклад: *Currency -the quality of circulating freely; consequently, any form of money that serves as a medium of exchange and passes from bearer to bearer without endorsement. C. may consist of coins or paper money. Currency— the money used in a particular country* [36].

Основним критерієм відмінності терміна від не терміна є наявність чіткої наукової дефініції. Так як одним з основних властивостей терміна є наявність наукової дефініції, проводиться так званий «definability test», тобто порівнюються словникова дефініція і визначення-опис даного слова в термінологічному словнику і словнику загальної мови відповідно, і на підставі цього порівняння виявляється термін і слово загальнолітературної

мови. Слід зазначити, що в загальній мові визначення дається на підставі «практичних» параметрів, таким чином спостерігається утилітарний підхід до складання словникових статей в словнику загальної мови. Навпаки, визначення в термінологічних словниках складаються на підставі чітких критеріїв і носять науково-прикладний характер [12].

Серед термінів нерідко зустрічаються і так звані термінологічні омоніми, тобто терміни, що входять в різні термінологічні системи, що відображають певні поняття даної спеціальної області знань і мають чіткі наукові дефініції в рамках кожної з терміносистем, до яких вони належать. Дане положення може бути проілюстроване на прикладі економічного терміна «*depression*», що має термінологічний омонім в термінології психології: *Depression a protracted period of business dullness when activity is below normal. Depression one of the most common forms of emotional disturbance which can vary in intensity from an everyday attack of "the blues" to a psychotic condition of paralyzing hopelessness.*

Багато термінів економіки і банківської справи утворилися від слів загальноповсякденної мови за допомогою процесу метафоризації їх значення або метонімічного переносу. Процес метафоризації передбачає перенесення значення за подібністю і розширення семантичного ядра слова, в результаті чого слово набуває переносного значення і додаткової експресивності. Наприклад: *Bull is a dealer on a stock exchange, who expects prices to rise. A bull market is one in which a dealer is more likely to be a buyer than a seller, even to the extent of buying for his own account and establishing a bull position. A bull with a long position hopes to sell his purchases at a higher price after the market has risen. Bull is a male animal of the cow family* [31].

Серед основних властивостей терміна варто перерахувати наступні: приналежність до конкретної області вживання, тобто до даної терміносистеми; функція назви (функція називання конкретних понять даної терміносистеми). Оскільки поняття належить певній сфері наукового знання, термін служить для позначення даного поняття і є елементом конкретної

підмови (тобто термінології) і використовується в рамках даної підсистеми. Наявність чіткої і точної наукової дефініції, що має на увазі точність, чіткість и обмежений характер значення терміна. Точність значення терміна обумовлена тим, що у певного поняття, як правило, існують ясні кордони, задані науковою дефініцією, яка одночасно визначає і значення самого терміна. Крім того, наявність чіткої наукової дефініції у терміна є одним з основних критеріїв відмінності терміна від слова загальноживаної мови. Принцип розмежування термінів і слів загальноживаної мови запропонований авторитетними термінологами і лексикологами МДУ ім. М.В. Ломоносова, полягає в порівняно науковій дефініції цього терміну, наведеної в спеціалізованому термінологічному словнику, з його описом в словнику загальноживаної мови. Так, наприклад: *Floor is one level of a building or the facility of an exchange where brokers engage in trading* [31].

Порівняння цих визначень виявляє велику різницю в розумінні одного і того ж слова фахівцем фінансової сфери і звичайним носієм мови. Друге визначення є чіткою науковою дефініцією повноцінного терміну і відображає результат процесу термінологізації слова загальноживаної мови.

Дефініція терміна зазвичай містить певні ключові слова, що вказують на приналежність даного слова до конкретної підмови. Існують всі підстави вважати, що різниця між науковою дефініцією терміна і описом слова відображає різницю між поняттям і ідеєю. Так, різниця між терміном і словом загальноживаної мови обумовлена тим фактом, що вони позначають реалії різного рівня ментальної діяльності людини, а саме наукового мислення і повсякденного використання мови [4].

До ще однієї особливості терміна можна віднести незалежність від контексту. Як вже було зазначено, термін служить для позначення певного поняття спеціальної галузі знання і прагне до однозначності. У зв'язку з цим, терміни, як правило, незалежні від контексту. Що стосується консубстанціональних термінів, тільки наявність спеціального контексту здатна відобразити різницю між термінами та словами загальноживаної

мови. Саме контекст також дозволяє виявити конкретне значення полісемантичного терміна.

Моносемантичність (однозначність) є важливою властивістю терміна. Дослідження різних терміносистем показали, що кількість термінів у кожній з них становить в середньому 75-85%. Так, наприклад, нижченаведені терміни банківської справи мають одне значення: *Vostro account – a foreign bank's account with a domestic bank, either in local currency or foreign currency. Turnover commission – also referred to as turnover fee. Commission charged to the accountholder and calculated on the basis of the current account turnover* [4].

У зв'язку з цим слід, однак, додати, що будь-який термін – це знакова одиниця, яка, як відомо, є єдністю плану вираження і плану змісту. Відповідно, одному поняттю повинен відповідати один термін, що його позначає. Разом з тим, термінологія є живою системою і схильна до постійних змін. Найбільш яскраво ці зміни проявляються в області лексичного складу термінології. Технічний прогрес, стрімкий розвиток різних областей людського знання, розвиток міжнародних політичних, ділових і наукових відносин призводять до того, що старі значення багатьох термінів відмирають, з'являються нові поняття, що вимагають адекватного вираження в даній терміносистемі, і таким чином утворюються нові терміни. Однак, як відомо, ресурси мови не є невичерпними. В результаті нерідко один і той же термін висловлює відразу кілька понять, що відбиває явище полісемії [29].

Явище багатозначності плану змісту і наявності при цьому однієї форми для відображення плану вираження може виявлятися як на рівні різних термінологічних систем, так і в рамках однієї терміносистеми. Згідно академічної традиції, що розроблена і введена О.С. Ахмановою, в першому випадку ми маємо справу з явищем омонімії, а в другому випадку – з полісемією [3].

Також, до ознак терміну можна віднести стилістичну нейтральність, відсутність експресивності, конотацій та додаткових асоціацій. Дана

властивість терміна часто порушається у випадках використання термінів у творах художньої літератури в особливих естетичних цілях. У таких випадках термін набуває додаткової конотації і стає стилістично забарвленим.

Крім того, терміни часто використовуються експресивно в роботах вчених, дослідників, представників різних шкіл наукової думки з метою висловлення особливого, авторського бачення питання. У зв'язку з цим важливим критерієм визначення термінів і розкритих ними понять стає методологія, що розробляється і використовується тією чи іншою науковою школою. Як зазначає А.Г. Анісімова, наукова позиція, ставлення, погляди автора нерідко обумовлюють емоційно забарвлене, конотативне, експресивне вживання того чи іншого терміну [1].

Відтворюваність у мовленні, стійкість обумовлюється номінативною функцією термінів, що в свою чергу дозволяє термінологічним словосполученням зберегти синтаксичну єдність незалежно від кількості елементів, що входять в складений термін. Така властивість дає можливість відрізнити складені терміни від сполучення термінів.

Номінативний характер. Як зауважує Т.Л. Канделакі, це означає, що «в якості термінів як специфічних одиниць зазвичай розглядаються іменники, та побудовані на їх основні словосполучення» [19]. О.С. Ахманова пише: «у європейських мовах система іменників настільки розвинена, існують настільки необмежені можливості утворювати віддієслівні іменники та іменники, утворення від основ прикметників, що основний склад термінологічного списку може бути вичерпаний іменниками [3].

В англійській термінології банківської справи іменники становлять близько 93,3% від загального числа проаналізованих термінів. Слід зазначити, що номінативна природа термінів превалує в переважній більшості термінологічних систем. Разом з тим, морфологічно терміни зрідка можуть виражатися і іншими частинами мови. Так, наприклад, в рамках термінології банківської справи прикметники налічують близько 4,1%,

дієслова – 2,3%, прислівники – 0,3%. Терміни, які не є іменниками, і багатьох випадках представляють собою субстантивовані або ад’єктивовані форми і функціонують в професійному мовленні як номінативні одиниці [32].

Беручи до уваги все вищесказане, можна з упевненістю стверджувати, що межа між словниковим складом загальноживаної мови та спеціальних галузей знання є нечіткою і має функціональний характер.

Отже, термін як основна одиниця спеціальної мови, що створена для вираження спеціальних понять, має низку властивостей, що відрізняють його від всіх інших одиниць мови. Зокрема, термін належить певній терміносистемі, має чітку наукову дефініцію, наявність якої і основним критерієм розмежування терміна і не терміна, виконує функцію називання конкретних понять даної терміносистеми, як правило, незалежний від контексту, прагне бути однозначним, стилістично нейтральним, носить головним чином номінативний характер, що обумовлює його відтворюваність у мовленні і стійкість вживання.

1.2 Основні ознаки терміну

Крім перерахованих властивостей до терміну пред’являється ще ряд вимог, тобто бажаних ознак терміну. Це призводить до необхідності розглядати термін як знакову одиницю з точки зору трьох аспектів: семантичного (зміст, значення терміна), синтаксичного (структура, форма терміну) і прагматичного (функціонування, вживання терміну).

До змісту терміну пред’являються наступні вимоги: несуперечливість семантики терміна, відсутність протиріччя між лексичним значенням терміну як слова і значенням, яке термін набуває в даній термінології, тобто те, що Д.С. Лотте називав відповідністю терміну поняття, що воно відбиває. Протиріччя між внутрішньою семантикою терміна як слова і значенням, що воно відображає зумовлено складною семантичною структурою терміну, де буквальне значення терміна доповнюється термінологічним значенням,

зазвичай прирівнюється до змісту спеціального поняття. Лексичне і термінологічне значення можуть вступати в різні типи відносин між собою: від повної відповідності до повної невідповідності. Так, наприклад: *Creator – a grantor, settler or tutor; one who creates a voluntary inter vivos trust, or creates a trust by will (a testamentary trust)* [34].

Дана дефініція ілюструє приклад повної семантичної відповідності між терміном і поняттям, що він відбиває. На відміну від вищеописаного терміну наступний термін є типовим прикладом повної невідповідності між значенням терміну і його термінологічною дефініцією і умовного характеру семантичного зв'язку між ними:

Flat – in bond transactions, denotes that the price includes any interest accrued since the last interest date. Bonds are usually sold at a price exclusive of accrued interest, the accrued interest at the coupon rate being added [48].

Однозначність терміна є однією з основних вимог до терміна. Як показує практика, більшість термінів моно семантичні. Наприклад, в термінології банківської справи налічується приблизно 75% моно семантичних термінів від числа проаналізованих, а полісемантичні терміни становлять близько 25% [5].

Повнозначність терміну, тобто значення терміну має відображати мінімальний набір ознак, достатніх для ідентифікації поняття, що він позначає. Прикладом повнозначного терміна і його дефініції можуть слугувати терміни *curator, balance: Curator – a person, bank or trust company appointed by a court for the estate of an incompetent or insane person under the court's direction. Balance is the difference between the sum of all credit items and all debit items in an account.*

Загальноновизнано, що термін не повинен мати синонімів. Дана вимога має виконуватися і терміном, і термінологічною системою. У той же час, як буде показано далі, в терміносистемі банківської справи існує значна кількість синонімів, і деякі з них носять регулярний характер.

Термін є елементом певної термінологічної системи . Суттєвими критеріями для терміна в межах однієї термінологічної системи є: однозначність, точність, визначеність його місця в даній термінологічній системі. Зміст терміна повинен тяжіти до найвищого ступеня поннятевої абстрактності [5].

До форми терміна ставляться наступні вимоги.

Термін повинен відповідати нормам і стандартам мови, що передбачає: відсутність професійних жаргонізмів, відсутність відхилень від норм фонетики та граматики, заміну форм, нетипових для загальнолітературної мови, або підпорядкування цих форм нормам мови.

Стислість (так як громіздкість терміна перешкоджає його широкому вжитку в мові). Виділяється лексична і формальна стислість. Лексична стислість передбачає фіксацію у формі терміна мінімальної кількості ідентифікаційних ознак, відсутність "порожніх" елементів, що не несуть смислового навантаження; стислість з точки зору форми підкреслює той факт, що перевагу в мові віддається коротким термінам. Так, такий приклад, взятий зі словника Oxford Dictionary of Finance and Banking, може служити в якості ілюстрації цієї вимоги до терміна: *Yield is the income from an investment expressed in various ways. Deposit is a sum of money paid by a buyer as part of the sale price of something in order to reserve it* [7].

З попередньою вимогою тісно пов'язана вимога дериваційної здатності, так як від коротких термінів легше утворюються похідні. Зокрема, від вищенаведеного терміна *deposit* легко утворюються однокореневі терміни *depositor, depository, deposition*.

Зважаючи на велику кількість фонетичних, графічних, лексичних, морфологічних і синтаксичних варіантів термінів до кожного терміна ставиться вимога інваріантності форми. Відсутність єдиної норми написання нерідко призводить до семантичної диференціації і ускладнює професійне спілкування фахівців. Наявність декількох варіантів написання одного і того ж терміну нерідко обумовлено регіональними відмінностями між двома

варіантами однієї і тієї ж мови. Так, наприклад, такі терміни банківської справи мають один план змісту, тобто семантично ідентичні, але відрізняються в плані вираження, тобто форма їх дещо відрізняється в американському і британському варіантах англійської мови відповідно: *check vs. cheque, program trading vs. programme trading*. Слід зазначити проте, що відмінності в написанні подібного роду, як правило, не можуть бути причиною непорозуміння в професійному спілкуванні [5].

Також бажаною властивістю терміна є його вмотивованість, семантична прозорість, що дозволяє отримати уявлення про поняття, що відображає термін. Найбільш повним вираження даної вимоги є системність терміна – можливість відображення в структурі терміна зв'язку названого поняття в даній понятійній системі. Прикладом прояву вмотивованості і семантичної прозорості може слугувати наступний термін, взятий зі словника Oxford Dictionary of Finance and Banking: *Loan - money lent on condition that it is repaid, either in installments or all at once, on agreed dates and usually that the borrower pays the lender an agreed rate of interest (unless it is an interest-free loan)* [6].

Міжнародне вживання і інтернаціоналізація відносяться до прагматичних вимог, пред'являються до терміну.

Зростаюча тенденція до інтернаціоналізації наукових досліджень, розвиток міжнародного спілкування фахівців різних областей знання, зростання обміну науковою і технічною інформацією відображені в зростанні міжнародного вживання термінів. Терміни міжнародного вживання підрозділяються на:

1) Інтернаціональні – часткова відповідність термінів однієї термінологічної системи в декількох мовах (мається на увазі повна формальна відповідність і часткова відповідність змісту);

2) Інтерлінгвістичні – повна відповідність форми і змісту термінів одного термінологічного поля, зокрема, в трьох мовах.

Як правило, інтернаціональні терміни є також і інтерлінгвістичними. Навіть якщо існує деяка формальна різниця, плани змісту термінів зазвичай збігаються [5].

Використовуваність характеризується загальноприйнятністю терміну фахівцями, науковою громадськістю або ступенем його вживаності і поширеності і є значущою прагматичною вимогою до терміну. У письмовій мові вживаність терміну визначається шляхом підрахунку того, як часто цей термін зустрічається в текстах відповідної термінологічної спрямованості.

А.Г. Анісімова розрізняє універсальні, унікальні і авторські терміни в залежності від їх ролі і значення в загальній термінологічній системі. Як вже було зазначено, терміни, що збігаються в плані вираження і в плані змісту, щонайменше в трьох мовах, є інтерлінгвістичними, або універсальними. Як зауважує А.Г. Анісімова, універсальні терміни підкреслюють загальномовний характер термінів та понять, що вони позначають. Унікальні терміни «включають найменування, які можна виявити в одній або декількох мовах». До цієї групи дослідник відносить терміни, що склалися в наукових традиціях будь-якої країни або регіону і не поширені за їх межами [1].

Саме універсальні й унікальні терміни, на думку дослідниці, повинні бути включені в спеціальні термінологічні словники. Авторськими термінами А.Г. Анісімова називає групу термінів, всередині якої відбувається процес зародження і розвитку термінів. Важлива роль цих термінів полягає в тому, що вони є свого роду «візитною карткою» тієї чи іншої наукової концепції. Процес активного створення термінів, як правило, відбувається в період творчих шукань і наукових досліджень окремих вчених або цілих наукових шкіл. Нерідко новизна авторських термінів полягає в переосмисленні існуючих термінів. Авторські терміни часто характеризуються високим ступенем стилістичної експресивності і додатковими конотаціями [1].

Виходячи з вищевикладеного автор приходить до висновку про те, що авторські терміни слугують джерелом для термінів унікальних, а ті, в свою чергу, постійно поповнюють групу універсальних термінів, таким чином

межа між унікальними і універсальними термінами, з одного боку, і авторськими термінами, з іншого, може бути проведена синхронічно, та й тоді, цей кордон не буде чітким.

Вимога сучасності терміна реалізується шляхом витіснення з ужитку застарілих термінів, та заміною їх сучасними.

Під милозвучністю терміну розуміють два аспекти. Зручність вимови термінів вимагає їх орфоепічної благозвучності. Крім того, термін не повинен мати асоціативної немилозвучності, тобто викликати небажані асоціації поза вузькоспеціалізованим вживанням.

Перерахувавши основні ознаки, які сучасні термінознавчі висувають до термінів, необхідно зазначити, що ці характеристики є більш бажаними, ніж обов'язковими для великої кількості термінологічних одиниць. Набула популярності думка про те, що точність та однозначність термінів, як і існування повних термінів-еквівалентів в інших мовах, становить собою не правило, а, скоріш, виняток з нього [7].

При цьому багато вчених вважають, що не можна вважати термінологічну одиницю неповноцінною чи непотрібною лише на тій підставі, що вона не має певної властивості, хоча і застосовується певний час.

Отже, термін, який функціонує в різних сферах науки і техніки може виявитися багатозначним. Перекладач науково-технічної літератури, який має справу з текстами конкретної тематики, повинен добре розуміти характер поводженні наукових і технічних термінів у текстах. Перед перекладачем стоїть завдання визначити приналежність того чи іншого терміна до певної галузі та знайти відповідний переклад цього терміна.

Ще одне явище, яке суперечить основним вимогам, що висуваються до термінів, але має місце у сучасній термінології – це явище синонімії. Інколи одне і те ж саме поняття (або предмет) може позначитися різними словами. Наприклад, *cargo – freight, radiation – emission*.

У таких ситуаціях саме на перекладача покладається відповідальністю за вибір правильного тлумачення терміна при описі певної предметної ситуації з конкретної науково-технічної сфери.

1.3. Класифікація термінів

Класифікація термінів – це розподіл термінів, які використовуються за їх узагальненими ознаками споріднення та відмінності.

Один із системних принципів класифікації є розподіл термінологічної лексики за галузевою спорідненістю. Кожна з них має свою підсистему, наприклад, суспільно-політична система поділяється на: економічну (*валовий продукт, інфляція*), філософську (*дуалізм, волюнтаризм*), логічна (*дедукція, індукція*), юридичну (*апеляція, позов*), дипломатичну (*конвенція, посол*), фінансову (*аванс, кредит*), офіційно-ділову (*акт, указ*), тощо. Також існують такі системи як мистецька і мистецтвознавча, яка в свою чергу поділяється на такі підсистеми як музична, театральна, кіномистецька тощо; спеціальні лексика сучасної української мови, яка поділяється на літературознавчу, лінгвістичну; спеціальна наукова термінологічна лексика [5].

Якщо проаналізувати термінологію, яка вживається фахівцями певної галузі в наукових текстах, усному професійному мовленні, уводиться у словники тощо, то виявляється, що частина термінів використовується лише в цій галузі, а частина – в інших. Це свідчить про те, що терміни неоднакові за ступенем спеціалізації їхнього значення.

Залежно від ступеня спеціалізації значення терміни можна поділити на три основні групи:

1. Загальнонаукові терміни, тобто терміни, які вживаються практично в усіх галузевих термінологіях, наприклад: *система, тенденція, закон, теорія та ін.* Слід зазначити, що такі терміни в межах певної термінології можуть конкретизувати своє значення. До цієї категорії відносять і загально технічну термінологію.

2. Міжгалузеві терміни – це терміни, які використовуються в кількох споріднених або віддалених галузях. Так, економічна наука має термінологію, спільну з іншими соціальними, природничими науками, наприклад: *екологічні витрати*.

3. До третьої групи відносяться вузькогалузеві терміни, тобто терміни, характерні лише для певної галузі, наприклад: *лізинг, чип* [5].

Також, існують й інші спеціальні одиниці, які необхідно чітко відмежовувати від термінів – професіоналізми та номенклатурні назви. Професіоналізми – це слова або вислови, притаманні мові людей певної професійної групи. Професіоналізми визначають спеціальні поняття, знаряддя або продукти праці, виробничі процеси, народні ремесла. Вони носять чіткий місцевий характер і їм властива деяка емоційність, що викликана особливостями просторіччя. Суттєва різниця між термінами і професіоналізмами полягає в тому, що терміни – це офіційні наукові назви поняття, а професіоналізми виникають як розмовні, неофіційні замітники термінів (платіжка – платіжне доручення) або коли та чи інша професія, рід занять не має розвинутої термінології (рибальство, наприклад). Професіоналізми можуть використовуватися в неофіційному професійному спілкуванні, проте вони є ненормативними у професійних документах, текстах, в офіційному усному мовленні [5].

Номенклатура – це сукупність назв конкретних об'єктів певної галузі науки, техніки, мистецтва тощо. Їх потрібно відрізнити від термінів, що позначають абстраговані наукові поняття. Номенклатуру становлять іменники та словосполучення, які передають як систему назв об'єктів певної науки, так і сукупність назв одиничних об'єктів, видові назви. Існує номенклатура медична, мовознавча, хімічна, економічна (наприклад, термін – *валюта* і номенклатурні назви – *долар, євро, фунт, ліра*), технічна.

Номен (одиниця номенклатури) виступає як відносно довільний «ярлик» предмета, що прикріплений представниками відповідної галузі

знання, який не претендує на розкриття чи принаймі часткове відображення його у формі лексичного значення [5].

Мостовий М.І. виділяє ще один різновид терміна – торговельний знак або паронім. В умовах масового виробництва виникла ціла наука утворення торговельного знака. У процесі утворення пароніма враховуються як психологічні фактори припущення переконання і приналежності, так і мнемонічні, семантичні, аналогові та інші особливості слова. При найменуванні об'єкта чи виду послуг до уваги комбінаційні особливості звучання і значення форми, змішані імітаційні процеси [5].

1.4 Теоретичні засади виникнення термінів

Термінологічна лексика як невід'ємна частина словникового складу будь-якої мови є результатом складного історичного процесу, котрий визначається законами розвитку мови і техніки, наукової теорії та культури кожної країни.

Процес термінологізації нових понять в науці не може відбуватися хаотично, оскільки існує необхідність чіткої та однозначної комунікації між представниками певної галузі знань, а також на міжмовному рівні.

Інакше кажучи, кожний новий термін, запроваджений в ту чи іншу галузеву терміносистему, має бути, за твердженням Білодіда І.К., вдалим: він повинен гармонійно вписатися у дану терміносистему, бути евфонічним, здатним утворювати деривати тощо [4]. Всі ці умови продиктовані тим, що технічна мова передбачає однозначне взаєморозуміння між укладачами технічного завдання та його виконавцями. Тому будь-який термін, підкреслював Лотте Д.С., має створюватися з урахуванням його фізичної сутності та технічної ідеї [34].

За висновком Д'якова А.С. та ін., нові терміни в більшості мов можуть утворюватися трьома основними способами, до яких належать:

1. Використання внутрішніх ресурсів мови.

2. Пряме запозичення терміноелементів.

3. Вигадування штучних слів.

Найчастіше терміни створюються шляхом використання внутрішніх ресурсів мови. У переважній більшості мов світу, включаючи такі мови, як англійська, німецька, українська, російська тощо, пряме запозичення іншомовних елементів не є головним способом утворення нових термінів [14].

За рахунок внутрішніх ресурсів мови науково-технічні терміни в більшості мов створюються, як правило, п'ятьма основними способами:

1. Надання наявним словам нових значень (семантична деривація).
2. Побудова термінів за допомогою дериваційних афіксів.
3. Складання основ терміноелементів.
4. Утворення термінологічних словосполучень.
5. Утворення абревіатур [14].

Скороходько Е.Ф. називає такі способи утворення нових термінів шляхом зміни значень звичайних слів загальнолітературної мови та термінів, запозичених з інших галузей науки й техніки: а) називання за схожістю зовнішніх ознак; б) називання за схожістю функцій; в) називання за суміжністю понять; г) називання за аналогією; д) уточнення значення. При цьому, найбільш поширеним серед них є називання за схожістю ознак або за схожістю функцій [42].

За твердженням Лотте Д.С., перенесення значення може відбуватися різними способами: за класифікаційною співвідпорядкованістю понять; за аналогією понять; за технічною аналогією; за зовнішньою аналогією; за суміжністю понять [34].

Інколи терміни, утворені шляхом надання наявному слову нового значення, втрачають зв'язок зі словами, від яких вони утворились, бо технічний зміст загальнолітературного слова набуває ще більш спеціального значення, відходячи, таким чином, від свого первинного джерела. Ще Будагов Р.О. писав, що термін, утворений з літературного слова, настільки

переусвідомлюється, що сприймається вже як своєрідний омонім відносно свого джерела [6].

Явищем, схожим на омонімію, є багатозначність термінів, коли терміни утворюються за допомогою розширення значення. Чітких критеріїв між багатозначністю та омонімією майже не існують. Існує досить багато більш вдалих випадків утворення нових термінів шляхом надання нового термінологічного значення вже існуючим словам, проте цей спосіб не можна назвати зручним, бо дуже часто така полісемія веде до ускладнення при читанні науково-технічної літератури, інколи – до невірного розуміння певного терміна навіть через контекст.

Іншим способом побудови нових термінів за рахунок внутрішніх ресурсів є утворення похідних слів (дериватів) від наявних термінів або від загальнолексичних одиниць. При цьому суфікси та префікси, котрі через ті чи інші обставини виявляються найзручнішими для побудови термінів, запозичуються, як правило, із загального морфологічного фонду. Можуть запозичуватися також морфеми з інших мов [5].

Деякі суфікси та префікси при цьому зустрічаються виключно у фахових термінах, а в загальнонародній мові вони можуть взагалі бути відсутніми. В інших випадках значення компонентів складних слів може не збігатися зі значеннями відповідних самостійних слів. Специфічним для терміноутворення є закріплення за деякими суфіксами певних термінологічних значень. Мотивація таких утворень є цілком прозорою, що полегшує розуміння цих термінів фахівцями та перекладачами.

Другим за продуктивністю способом побудови нових термінів є пряме запозичення. Наукова термінологія має досить високу здатність сприймати іншомовні запозичення. Прямі запозичення формують спільний лексичний фонд у різних, не обов'язково споріднених мовах, що сприяє взаєморозумінню фахівців, які розмовляють різними мовами. Це означає, що зростання словникового складу будь-якої мови за рахунок наукової термінології обов'язково супроводжуються процесом запозичення окремих

іншомовних слів, особливо разом із запозиченням відповідного наукового поняття.

Пряме запозичення може бути повним або частковим. При повному запозиченні об'єктом запозичення є як внутрішня, так і зовнішня форма. При частковому запозичення – тільки внутрішня форма (мотивація). Приклади, коли об'єктом запозичення слугувала лише зовнішня форма, майже не зустрічаються [5].

Повне запозичення передбачає пристосування іншомовного слова до фонетичних та морфологічних особливостей мови-реципієнта. Залежно від цього розрізняють повну та часткову асиміляцію. Повна асиміляція являє собою повне пристосування запозиченого елемента до особливостей мови-реципієнта: до його фонетичних (заміна звуків, не властивих мові-реципієнту; перенесення наголосу, якщо мова реципієнт має постійний наголос; перебудова складів у випадку обмеженої фонемної дистрибуції та кількості типів складів у мові-реципієнті) та морфологічних (підпорядкування системі відмінювання мови-реципієнта) законів. При частковій асиміляції деякі фонетичні та граматичні особливості мови-продуцента зберігаються. Збереження оригінального написання у запозичених словах теж є проявом часткової асиміляції [5].

Основним способом часткового запозичення є калькування, тобто буквальний переклад елементів слова з мови-продуцента на мову-реципієнт. Калька буває повна та часткова. Повна калька – послідовний дослівний переклад у мові-реципієнті всіх елементів слова з мови-продуцента: *лат. Hydrogenium – рос. Водовод (корінь hydr- відповідає кореню вод-; корінь gen- відповідає кореню род-)*. Часткова калька – переклад у мові-реципієнті не всіх елементів слова, що надійшло з мови-продуцента.

Причини існування в сучасних мовах великої кількості запозичених термінів різноманітні, наприклад:

- запозичення терміна разом з новим поняттям;

- паралельне використання власного і запозиченого терміна в різних сферах;
- пошук досконалішого терміна, внаслідок чого паралельно існують запозичення і власні терміни;
- відсутність досконалого власного терміни, який би відповідав вимогам до терміна [5].

Мовний механізм є спроможним до саморегуляції. Про це свідчить той факт, що в період становлення науки помітною стає тенденція до використання загальноприйнятої інтернаціональної термінології. Динаміка мовних процесів з часом призводить до витіснення чужих для рідної мови термінів та заміни їх хоч і довгими термінологічними сполученнями з ресурсів рідної мови, проте з більш прозорою внутрішньою формою.

До останнього способу термінотворення можна віднести такий специфічний спосіб утворення нових термінів як вигадкування штучних слів без чіткої етимології та вмотивованості. У європейських мовах таких слів досить мало: *газ, нейлон*. Цей спосіб не можна назвати продуктивним, проте в деяких мовах та у визначений проміжок часу цей спосіб набув широкого використання та приніс до мови не один десяток нових слів [5].

Висновки до розділу 1

Детальний аналіз понятійного апарату термінознавства дає нам змогу визначити поняття термін наступним чином: термін (*від лат. Terminus—предел, межа*) – це слово або словосполучення, що позначає поняття спеціальної галузі знання або діяльності. Термін входить в загальну лексичну систему мови, але лише за посередництвом конкретної термінологічної системи (термінології).

Термінологія – 1) це сукупність термінів, тобто слів або словосполучень, що висловлюють специфічні поняття з певної галузі науки, техніки чи мистецтва, а також сукупність усіх термінів, наявних у тій чи іншій мові; 2) розділ лексикології, який вивчає терміни різних галузей знань.

Отже, термін як основна одиниця спеціальної мови, що створена для вираження спеціальних понять, має низку властивостей, що відрізняють його від всіх інших одиниць мови: системність, наявність дефініції, точність, стислість, однозначність, незалежність від контексту, відсутність синонімів, відповідність правилам і нормам певної мови, експресивна нейтральність, милозвучність, приналежність до певної термінологічної системи.

Залежно від ступеня спеціалізації значення терміни можна поділити на три основні групи: загальнонаукові терміни, тобто ті терміни, які вживаються практично в усіх галузевих термінологіях; міжгалузеві терміни – це терміни, які використовуються в кількох споріднених або віддалених галузях; вузькогалузеві терміни – це терміни, що характерні лише для певної галузі.

З точки зору структури, можна виділити три загальних групи термінів: терміни-слова, що виражені одним словом; терміни словосполучення, які в свою чергу поділяються на вільні словосполучення та зв'язані словосполучення; та багатокомпонентні терміни, що можуть складатися з трьох, чотирьох і більше компонентів.

В більшості мов нові терміни утворюються трьома основними способами: використання внутрішніх ресурсів мови, пряме запозичення терміноелементів та вигадання штучних слів.

Метод утворення нових термінів за допомогою використання внутрішніх ресурсів мови в свою чергу поділяється на п'ять видів: надання наявним словам нових значень (семантична деривація), побудова термінів за допомогою дериваційних афіксів, складання основ терміноелементів, утворення термінологічних словосполучень, утворення аббревіатур.

Метод прямого запозичення має два різновиди: повне запозичення та часткове запозичення.

Метод вигадання штучних слів у термінології вважається найменш продуктивним методом утворення нових терміноелементів.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АНГЛІЙСЬКИХ ТЕРМІНІВ ГАЛУЗІ «БАНКІВСЬКА СПРАВА»

2.1 Структурні особливості термінології банківської справи

Розвиток цивілізації супроводжується появою численних термінів у різних галузях науки і техніки. Оскільки переважну частину лінгвістичного фонду складає фахова лексика, то цілком природно, що лінгвісти надають особливого значення дослідженню структурно-семантичних особливостей терміна.

Мова як система має достатньо законів та засобів утворення нових понять, які з'являються у спеціальній лексиці та потребують номінації. Одним із поширених засобів номінації фахових термінів є використання багатозначних загальнономовних слів у спеціальній науковій сфері. Вживання загальнономовних слів у різних галузях науки базується на тих самих законах та механізмах утворення різних змістів їх вживання.

Структурно-семантичний потенціал терміна, його словотвірна парадигма є предметом інтересу багатьох лінгвістів: А.С. Герд, В.П. Даниленко, М.Н. Володіна, С.Л. Міпіланова, В.Н. Прохорова, А.В. Суперанська, Т.Л. Канделаки та ін.

Аналіз структурних особливостей термінології банківської справи був проведений на основі 400 термінів, відібраних методом суцільної вибірки.

Для словотвірної архітекtonіки термінологічних одиниць більшості мов характерні в цілому ті ж самі принципи, що й для загальноновживаних одиниць.

Для правильного розуміння та перекладу терміна важливо знати його словотвірну і морфологічну структуру, семантичні відмінності загальноновживаних слів. За своєю будовою (класифікація В.І. Карабана) терміни поділяються на наступні структурні типи:

- прості терміни (прості кореневі слова): *bank, profit, change, service, credit, pledge, bond, share, loan, debt, ratio, quote, wealth, value, account, demand, tax, purchase, stock, bill, fund, capital*;

- похідні терміни: суфіксальні, префіксальні, суфіксально-префіксальні: *franchising, purchasing, endorsement, profitability, costing, investment, merger, pricing, dumping, guarantor, factoring, broker, allowance, payee, obsolescence, purchaser, creditor, subscriber, issuer*;

- складні терміни: *shareholder, holdback, overdue, waybill, runoff, leaseback, marketplace, payroll, offset*;

- терміни-словосполучення: *multinational corporation, equity capital, financial management, freight forwarder, accounts receivable, venture capital, horizontal integration, shell company, added value, operating budget, wholesale price, financial institutions, net income, gross income, debt factoring, tangible benefits, distribution cost, freight cost, indirect cost, capital resource* [20].

Розглянемо більш детально кожен тип окремо.

Просте слово-термін є непохідним, основа його залишається незмінною та включає в себе головне значення слова. Складається лише з однієї кореневої морфеми, до якої можуть приєднуватися морфологічні флексії: *lease (оренда), bonds (облігації)* та інші. Похідне слово-термін містить у своєму складі одну кореневу та одну (чи більше) афіксальну морфему: *acceptance, disaffirm, defamation, voidable та інші* [20].

Для науково-технічної термінології є характерним також використання ряду суфіксів та префіксів малопродуктивних і непродуктивних у загальній мові. Таким чином, у системі термінотворення англійської мови широко використовуються:

- суфікси:

1. –tion: *corporation, inflation, integration, transaction, institution, distribution, subscription, specification, restriction, escalation, intermediation, negotiation, depreciation*;

2. –ment: *management, endorsement, investment, statement, development, commitment, installment, consignment, shipment, payment, agreement;*

3. –ance, -ence: *interference, allowance;*

4. –or: *debtor, guarantor, consignor;*

5. –er: *petitioner, forwarder, issuer, lender, owner, consumer, shipper;*

6. –ant: *claimant;*

- префікси:

1. de-: *default, depreciation, deferred, delinquency;*

2. sub-: *sublease, substitution, subsidiary;*

3. re-: *revenue, refund, recurring;*

4. dis-: *disintermediation, dishonored, discounting, disclosure, discretionary;*

5. trans-: *transmission, transaction, transshipment.*

Переважна більшість всіх продуктивних в термінологічній лексиці суфіксів є запозиченими з латинської, грецької та французької мов. Для правильного перекладу утворених афіксальним шляхом термінів необхідно знати продуктивні афікси в підмові фінансів та вміти правильно ділити слово на компоненти. В залежності від кількості та характеру афіксальних морфем похідні слова можуть бути поділені на ряд більш вузьких типів. Отже, похідні слова-терміни представляється доцільним диференціювати за типом дериваційної моделі [5].

Складні терміни – слова, яка складаються не менш як з двох кореневих морфем (компонентів) та характеризуються графічною та семантичною цілісністю. З точки зору структури складових розрізняються наступні типи складних слів:

- складні слова, що складаються з простих основ (*drawback, takeover, overdue, waybill, holdback, runoff, drawdown*);

- складні слова, в яких принаймні один компонент є похідною основою (*leaseholder, shareholder*) [20].

Саме англійські складні слова потребують особливої уваги та зваженості під час перекладу англійських текстів з банківської справи, оскільки вони є поганим матеріалом для запозичення або калькування й потребують вдалого словосполучення або описового звороту.

В системі фінансової термінології функціонують мовні структури – термінологічні словосполучення, що називають конкретні поняття предметної галузі. Такі терміни-словосполучення доцільно диференціювати за типом їх структури:

- прості словосполучення, що складаються, як правило, з двох слів, одне з яких є головним, а інше залежним: *credit limit, corporation tax, shell company, added value, operating budget, wholesale price, capital resource, consumer loan, financial planning, private company, account statement, financial system, electronic marketplace, general partnership, sweep account, accrued interest, deposit account, trade credit, gross income, exponential growth, tangible benefits, distribution cost, remitting bank, price point, capital market, net income, accounting period, stock index, inventory variance, tax regimen*;

- складні словосполучення, в яких залежні слова визначають різні аспекти значення стрижневого слова: *legal effect of an agreement, cash flow management, current assets turnover, floating rate bond, negative cash flow, net realizable value of account receivable, balance carried forward* [21].

За морфологічною ознакою основного слова банківські терміни-словосполучення можна поділити на:

- іменні словосполучення (з іменником в ролі стрижневого слова): *income tax, time draft, equity capital, sales forecast, account type, installment loan, pension fund, purchase specification, price point, tax regimen, import restrictions, accounting period, confirming bank, stock index, bank charge, balancing the books, tax liability, escalation rate, financial institutions, shell company, wholesale price, inventory variance*;

- прикметникові словосполучення (з прикметником чи дієприкметником в ролі основного компонента): *valid for one year*;

- дієслівні словосполучення: *close a transaction, open an account, issue an invoice, issue shares, invest in startup, purchase shares* [17].

Терміни-словосполучення можна диференціювати і за типом синтаксичної будови словосполучення, граматичної моделі:

- іменник + іменник (N + N): *bankruptcy trustee, life insurance, profit margin, consumer loan, tax liability, installment loan, purchase specification, pension fund, account type*;

- прикметник + іменник (A + N): *active trust, equal pay, operating cost, idle time, financial expense, incidental fee, electronic commerce, private company, international business, multinational corporation, operating budget, capital market, non-accrual loan, non-negotiable instrument*;

- дієслово + іменник (V + N): *close a transaction, purchase a share, achieve an agreement, open an account, issue shares, exchange currency, conduct business*;

- іменник + інфінітив (N + Inf.): *contract to sell, invitation to negotiate* [28].

За синтаксичними ознаками розрізняють:

1. Безприйменникові сполучення слів, з'єднані способом керування: *income tax, tax abatement, idle time, operating cost, electronic commerce, accounts payable, operating liabilities, real estate, interest bearing, financial expense, debit card, profit margin, source document*.

2. Прийменникові словосполучення: *bill of sale, agreement by parole, cash against documents, cost and freight, letter of indemnity, importer of record, letter of credit, marshalling of assets, documents against payment, deed of trust* [32].

Терміни-словосполучення, які висловлюють єдині цілісні поняття, мають різний ступінь змістової розкладності, в цілому вони більш сталі порівняно з вільними словосполученнями загальнолітературної мови за своєю лексико-семантичною організацією. Їх можна віднести до числа лексичних словосполучень, характерною особливістю яких є те, що місце

одного з компонентів заповнюється не будь-яким словом відповідної категорії, а лише деякими, що утворюють певну семантичну групу. Найважливішою ознакою терміну-словосполучення є його відтворюваність у професійній сфері вживання для вираження конкретного спеціального поняття. За межами конкретної термінологічної системи таке словосполучення не буде стійким і не сприйматиметься як зв'язана мовна одиниця. Отже, за кожним складеним терміном (терміном-словосполученням) стоїть стійка, стандартно відтворювана структура складного професійного поняття. Термінологія для терміна є тим полем, яке дає йому точність і однозначність, і за межами якого слово втрачає ознаки терміна [5].

Стійкі термінологічні словосполучення значно легше піддаються перекладу, ніж складні слова-терміни, тому що в них усі компоненти граматично оформлені, що полегшує розкриття смислових зв'язків між ними. Тому, зазвичай, змістове значення термінологічних словосполучень не допускає ніяких неточностей у тлумаченні терміну.

Існують й інші підходи до класифікації термінів за їх будовою. Так, Коваленко А.Я. усі терміни англійської мови поділяє на:

1. Прості, що складаються з одного слова: *expenditure, refund, borrower, divestiture, microcredit, discounting, lien, bill, funds, establishment, surety, demand, draft, debit, payment*.

2. Складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс: *man-month, takeover, back-loaded, holdback, shareholder, leaseholder, overdue, drawback*.

3. Терміни-словосполучення, які складаються з декількох компонентів (*electronic market place, deposit account, contingent payment, trade credit, bank draft, exponential growth, tangible benefits, distribution cost, profit margin*) [22].

Терміни-словосполучення, в свою чергу, можна поділити на три типи.

До першого належать терміни-словосполучення, компонентами яких є самостійні слова, котрі можуть вживатися окремо і зберігають своє значення (*credit policy, bank charge, whole sale price, escalation rate*).

До другого типу належать такі терміни-словосполучення, які мають одним з компонентів технічний термін, а другим – загальноживану лексичну одиницю (*financial planning, financial institutions, information asymmetry, capital resource, account statement, operating cost*). Компонентами такого типу термінів можуть бути два іменники або іменник і прикметник. Цей спосіб утворення науково-технічних термінів більш продуктивний, ніж перший, де обидва компоненти є самостійними термінами [22].

До третього типу відносять терміни-словосполучення, обидва компоненти яких становлять собою слова загальноживаної лексики, і тільки сполучення цих слів є терміном (*added value, letter of demand, private company, general partnership*). Такий спосіб творення науково-технічних термінів є непродуктивним [22].

Суперанська О.В. та ін. поділяють терміни на:

1. Терміни-слова, що виражені одним словом: *pledge, credit, charge, fiduciary, pricing, dumping, conduit, recourse, loan, ratio, quote, bank, investment, fixtures, intermediation, waybill, change, payment*.

2. Терміни-словосполучення, які в свою чергу поділяються на вільні словосполучення (*venture capital, economic impact, escalation rate, equitable mortgage*), де кожний з компонентів може вступати в двосторонній зв'язок та на зв'язані словосполучення, де ізолювано взяті компоненти можуть і не бути термінами, а в поєднанні вони утворюють термін-словосполучення (*letter of credit, multinational corporation, international business, accounts receivable, horizontal integration, voluntary exchange, added value*).

3. Багатокомпонентні терміни (такі терміни можуть бути три-, чотири- і більше компонентними): *law of diminishing returns, net present value, doctrine of reasonable expectations, revenue recognition principle, multimodal bill of*

landing, negotiable certificate of deposit, cash flow management, current assets turnover, non-depository financial institution, capital expenditure to sales ratio, net realizable value of accounts receivable [44].

Вони представлені в значно меншій кількості, ніж попередні види термінів.

Спираючись на вищенаведену інформацію, приходимо до висновку, що однієї універсальної класифікації термінів на сьогоднішній день не існує. Тому, проаналізувавши різні види класифікації термінів, ми класифікували свою вибірку з 400 термінів згідно класифікацією В.І. Карабана, та за типом синтаксичної будови словосполучення. Такий вибір зумовлений можливістю найповніше проаналізувати структуру англійських термінів у галузі банківської справи.

Отже, згідно класифікації В.І. Карабана, ми поділяємо терміни на прості терміни (прості кореневі слова), похідні терміни (суфіксальні, префіксальні, суфіксально-префіксальні), складні терміни та терміни словосполучення.

У ході аналізу було отримано:

- простих термінів – 30 (*margin, freight, labor, quote, fund, cap, ratio, loan, credit, pledge, bank, profit, due, change*);

- похідних термінів – 48 (*franchising, expenditure, inflation, profitability, transaction, endorsement, costing, investment, issuer, subscriber, merger, pricing, payment, guarantor, recourse, fiduciary, bankable, lender, negotiation*);

- складних термінів – 8 (*holdback, leaseback, shareholder, waybill, runoff, overdue, offset, startup*);

- термінів-словосполучень – 314.

Серед термінів-словосполучень виділяємо:

- 240 двокомпонентних термінів: *multinational corporation, equity capital, financial management, sales forecast wholesale price, tax regimen, inventory variance, accounting period, escalation rate, liquidity risk, market rate, tax liability, export subsidy, import restrictions, economic integration, capital*

funds, pension fund, gross profit, merchant bank, contra account, liquidity trap, account statement;

- 50 трикомпонентних термінів: *consumer price index, average total assets, net income margin, average fixed assets, cash turnover ratio, tax benefit rule, investment holding company, net accounts receivable, free alongside ship, balance carried forward, market interest rate, positive cash flow, negative cash flow;*

- 24 чотири і більше компонентних терміни: *capitalexpenditure to sales ratio, net realizable value of accounts receivable, increasing return to scale, generally accepted account principles, back to back letter of credit, modified accrual basis accounting.*

Провівши аналіз термінів згідно класифікації В.І. Карабана, приходимо до висновку, що у термінології банківської справи найбільше представлені двокомпонентні терміни-словосполучення.

Аналіз за типом синтаксичної будови словосполучення являє собою аналіз складників даного словосполучення. Проаналізувавши двокомпонентні терміни-словосполучення, ми отримали наступні типи словосполучень за складниками:

- за моделлю N + N побудовано 98 термінів-словосполучень: *development cost, revaluation reserve, management account, account type, freight forwarder, cash inflow, price point, escalation rate, transaction value, installment loan, bank draft, distribution cost, freight cost, account statement, interest bearing, government securities, profit margin, consignment stock;*

- за моделлю Adj. + N побудовано 109 термінів-словосполучень: *financial intermediary, personal guarantee, public company, normal profit, commercial paper, marketable security, convertible loan, exclusive distribution, direct cost, financial position, industrial goods, electronic banking, administrative cost, creative accounting, economic environment, tangible asset, virtual bank;*

- за моделлю V + N, коли дієслово виражене Past Participle, побудовано 13 термінів-словосполучень: *fixed asset, sunk cost, limited liability, listed company, planned investment, voided check, discounted cash-flow, staged*

payment, gone concern, accrued interest, added value, accrued expenses, unearned revenue;

- за моделлю V + N, коли дієслово виражене Participle I, побудовано 16 термінів-словосполучень: *shipping documents, operating activities, routing number, trading profit, operating liabilities, non-recurring cost, operating cost, countervailing duty, remitting bank, lending institution, confirming bank, operating budget, accounting period, revolving loan, trading account, operating expenses;*

- за моделлю Prep. + N побудований 1 термін: *in transit;*

- серед двокомпонентних термінів-словосполучень можемо спостерігати 3 латинські вислови: *pro rata, at par, pro forma.*

Отже, провівши аналіз двокомпонентних термінів-словосполучень галузі банківської справи приходимо до висновку, що найбільша кількість термінів побудована за моделлю Adj. + N.

Серед трикомпонентних термінів в найбільшій кількості представлені терміни, побудовані за моделлю N + Prep. + N: *letter of credit, cost and freight, letter of indemnity, importer of record, letter of intent, marshalling of assets, tender of payment, book of business, unit of account.*

2.2 Полісемія, як семантична особливість термінології банківської справи

Припустимість у термінології основних лексико-семантичних процесів, що притаманні загальнолітературній мові – актуальна й дискусійна проблема сучасного термінознавства. За ідеальних умов однозначність терміна в межах терміносистеми є однією з головних його особливостей. Однак результати ґрунтовних досліджень галузевих терміносистем доводять, що явище полісемії є поширеним у термінології.

Питання багатозначності термінів неодноразово ставало предметом уваги як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, а саме М. Годована, З.Куньч,

Н. Нікуліна, О. Кримець, О. Литвин та інші. Констатуючи наявність полісемії термінів, дослідники завважають, що для термінології це явище є небажаним, оскільки в межах однієї терміносистеми спеціальна номінація має відповідати критерію однозначності. Утім, будь-яка терміносистема не може уникнути впливу загальнономовних універсалій, зокрема й тих, що стосуються закону неізоморфності знака і його значення. З цього приводу М. Годована зазначає: «Полісемія термінів – це природній вияв законів розвитку мови. З нею можна боротися, її можна обмежувати, але вона все одно буде проникати в термінологію як складову частину лексики загальнолітературної мови». Із розвитком науки і техніки, з появою нових понять виникають нові терміни, а наявні набувають нових значень, породжуючи багатозначність навіть у межах однієї терміносистеми. Внутрішньосистемна полісемія термінів свідчить не лише про економію ресурсів мови, а й про їх семантичні можливості як елементів відповідної терміносистеми: «При номінації терміном іншого денотата (об'єкта, поняття) виникає нові значення у того ж самого терміна, тобто розвивається полісемія. Зміна меж семантики терміна, поява нових значень – закономірне явище в терміносистемі, що розвивається. Це явище відбиває процес пізнання об'єктивної дійсності, яка постійно змінюється» [15].

Одним із шляхів розвитку неоднозначності технічних термінів є метафоричне переосмислення значень наявних термінів. Шляхом метафоризації відбувається і залучення до складу спеціальної лексики загальноновживаних назв та термінів інших галузей знань, і поява нових значень технічних термінів. Нові технічні терміни як результат метафоризації існуючих переважно виникають на основі схожості функції, а в деяких випадках – за зовнішньою схожістю, функціональною та зовнішньою схожістю, у поодиноких випадках – на підставі схожості об'єктів за кількістю складників, за місцем їх розташування, за властивістю, розміром, характером будови, принципом дії або за призначенням [5].

Полісемія – наявність різних лексичних значень у одного й того ж слова відповідно до різних контекстів. Слово завжди виникає з одним значенням, яке називається первинним. Первинне значення є прямим, оскільки прямо називає позначуваний предмет. Багатозначність слова розвивається на основі перенесення назви з одного предмета на інший. Нове значення є завжди переносним, похідним від первинного, мотивованим через пряме.

Значення багатозначного слова реалізуються в контексті, у тому числі ситуативному. Основне значення слова є найменш контекстуально зумовленим. Переносні значення залежать від контексту більшою мірою. Дуже часто значення слів, особливо дієслів, визначається граматичним контекстом, тобто різні значення слова мають різні граматичні поширювачі. Полісемія є найхарактернішою семантичною особливістю досліджуваних термінів банківської системи [10].

Виникненню полісемії в галузевих терміносистемах сприяють процеси метафоризації та метонімізації, утворення похідних значень від перенесення полісемії твірної основи на похідну одиницю, а також схильність людського мислення до систематизування й узагальнювання знань про явища дійсності, відкривання нових знань і появлення нових понять, потреба в точному домінуванні понять і явищ, неухильна потреба забезпечувати гнучку комунікацію. Отже, багатозначність термінів – це вияв і лінгвальних, і позалінгвальних чинників [10].

Аналізування англійських термінів галузі банківської справи дає змогу виявити три різновиди полісемії в досліджуваній терміносистемі, а саме:

1. Внутрішньосистемна полісемія (у межах банківської термінології).
2. Міжсистемна полісемія (міжгалузєва).
3. Зовнішньосистемна полісемія (полісемія між банківським терміном і загальноживаним словом).

Внутрішньосистемними полісемантами вважаємо терміни, багатозначність яких є наслідком семантичного розвитку загальнотехнічних і вузькогалузевих термінів [10].

Прикладом цього різновиду полісемії може слугувати термін *“banking”*. Згідно з CambridgeDictionaryей термін має три значення: 1) *the business of operating a bank or providing the services of a bank*; 2) *the act of using the services of a bank*; 3) *the activity of managing the money in your bank accounts*.

Наведемо ще декілька прикладів внутрішньосистемної полісемії:

- термін *“economic”* має два значення: 1) *relating to trade, industry and money*; 2) *making a profit, or likely to make a profit*;

- термін *“bill”* у термінології банківської справи також має два значення: 1) *a list of expenses to be paid, or the total amount of costs or expenses*; 2) *a piece of paper money*;

- термін *“account”* у термінології банківської справи має два значення: 1) *money kept in a bank or other organization that you can add to or take back*; 2) *an arrangement with a store or a company that allows you to buy things and pay for them later*;

- термін *“exchange”* у термінології банківської справи має два значення: 1) *a place or organization where shares, currencies, commodities, etc. are bought and sold*; 2) *the process of changing one currency for another*.

Міжгалузеві полісеманти – це терміни, що належать до різних галузей знань, об’єднаних за допомогою прямого чи опосередкованого зв’язку. Цьому різновидові полісемії властива невизначеність семантичної єдності [10].

Наприклад, банківський термін *“transaction”* можна також спостерігати в комп’ютерній термінології. Так, у термінології банківської справи даний термін має наступне значення: *an occasion when someone buys or sells something, or when money is exchanged or the activity of buying or selling something*. Тоді як в комп’ютерній термінології цей термін означає: *a single*

action such as adding a sale or a new customer which changes data in a computer database.

Наведемо ще декілька прикладів міжсистемної полісемії:

- термін “*exchange*” можемо спостерігати у термінології банківської справи: *the process of changing one currency for another*; а також у термінології в галузі комунікації: *an agreement in which two people or groups visit each other’s home, place of work, or place of study for a short time in order to learn more about them.*

- термін “*turnover*” можемо спостерігати у термінології банківської справи: *the amount of business that a company does in a period of time*; у термінології HR: *the rate at which employees leave a company and are replaced by new people*; а також в термінології приготування їжі: *a small cake made of a folded piece of pastry with fruit inside*;

- термін “*benefit*” можемо спостерігати у банківській термінології: *in some countries, money that is given by the government to people who cannot find a job, are too sick to work, etc.*; а також у термінології HR: *advantages such as medical insurance, life insurance, and sick pay, that employees receive from their employer in addition to money.*

Зовнішньосистемні полісеманти – це терміни, значення яких зберігає зв'язок зі загальноновживаним словом. Зовнішньосистемна полісемія засвідчує взаємодію і тісний зв'язок банківської термінології і загальноновживаної лексики. Така багатозначність стає можливою за умови переходу спеціалізованого терміна на рівень розмовної лексики або термінологізації загальноновживаних слів [10].

Яскравим прикладом може слугувати термін “*capital*”. Так, у термінології банківської справи даний термін має наступне значення: *money and possessions, especially a large amount of money used for producing more wealth or for starting a new business.* У той час як в загальноновживаній лексиці даний термін означає: *the most important place for a particular business or activity.*

Нижче представлені ще декілька прикладів зовнішньосистемної полісемії:

- термін “*asset*” у термінології банківської справи має наступне значення: *something that is owned by a person, company, or organization, such as money, property or land*; у загальноживаній лексиці даний термін означає: *any positive feature that gives you an advantage*;

- термін “*share*” у термінології банківської справи означає: *one of the equal parts that the ownership of a company is divided into, and that can be bought by members of the public*; у загальноживаній лексиці цей термін має наступне значення: *a part of something that has been divided between several people*;

- термін “*duty*” у термінології банківської справи використовується у значенні: *a tax paid on goods that are bought or imported*; тоді як в загальноживаній лексиці цей термін означає: *something that you have to do that is a right thing to do*.

Отже, аналізування багатозначних лексем англійської банківської термінології демонструє їхню поширеність у зазначеній термінології. Під час аналізу нам вдалося чітко виокремити такі різновиди полісемії термінів як внутрішньосистемна, міжсистемна та зовнішньосистемна. Виявлено, що багатозначність англійських термінів банківської справи спричинено дією різних семантичних процесів: або звуження та спеціалізації понять, або метафоризації. Це доводить, що розвиток будь-якої галузевої терміносистеми відбувається відповідно до мовних законів, а явище полісемії є природним і закономірним.

2.3 Синонімія, як семантична особливість термінології банківської справи

До семантичних особливостей термінології також можна віднести синонімію термінів. Синонімія – семантичне явище, яке вважається в лексиці

однією з найважливіших системотвірних категорій. Незважаючи на значні досягнення у дослідженні проблеми синонімії в сучасній лінгвістиці (В.А. Звегінцев, Г.А. Уфимцева, В.А. Гречко, С.Г. Бережан, Ю.Д. Апресян, О.І. Нечитайло, О.О. Тараненко, О.О. Брагіна, М.П. Кочерган, Г.Й. Винокур та ін.), немає єдиного загальноприйнятого визначення і розуміння цього явища.

Синоніми визначаються як слова, які мають тотожне значення, і як слова, які мають близьке значення. Основними критеріями виділення синонімів є тотожність чи близькість семного складу, а також здатність чи нездатність до взаємозамінності в певних контекстах. Ідеальні синоніми повинні мати ідентичний семний склад та бути повністю взаємозамінюваними в контексті. Реально «цій умові не задовольняє жодна пара слів, які зараховують до розряду синонім»: або є відмінність у значеннях слів, або ж вони не взаємозамінювані в контексті [16].

На основі опозиції «тотожність» - «близьке значення» сформувалася концепція нейтралізації семантичних відмінностей синонімів у чітких позиціях, які визначаються семантичними, лексичними, синтаксичними рисами. Отже, в сучасному мовознавстві загальноприйнятою є дефініція: синоніми – це слова, нетотожними семантичними ознаками яких є тільки ті ознаки, які можуть стійко нейтралізуватися у визначених позиціях [16].

Синонімія в термінології має риси, які відрізняють її від синонімії в загальноживаній лексиці. Насамперед, це відсутність експресивних конотацій, різномірність у плані знакового (семіотичного) вираження, стилістична диференціація в межах наукового стилю (власне академічний, науково-популярний), диференціація за сферами використання (різні ступені освіти: від початкової до академічної тощо). Незважаючи на те, що синонімія є природним виявом законів розвитку мови, в термінології вона вважається явищем небажаним, адже термін повинен бути симетричним у плані співвідношення знака та значення. У процесі роботи з термінологією (укладання словників, стандартів, редагування текстів) дуже часто

виникають проблеми з вибором одного терміна з двох або кількох можливих відповідників. Специфіка галузі і загальні вимоги до терміна визначають, якому термінові віддати перевагу. Вибраний термін повинен найточніше, найповніше характеризувати поняття, адже він, крім номінативної, виконує ще й дефінітивну функцію. В основі номінації, як правило, лежить певна ознака (оскільки весь зміст поняття у плані вираження репрезентувати неможливо), вона і визначає внутрішню форму слова. З наявних синонімів відбирається той, що має найінформативнішу внутрішню форму. Синонімія в термінології (і в термінології банківської справи, зокрема) зумовлена як лінгвістичними, так і екстралінгвістичними чинниками:

- неуніфікованістю термінології;
- розвитком наук, що супроводжуються появою нових понять та бажанням дати кожному поняттю найточнішу номінацію;
- наявністю застарілих назв, які функціонують паралельно з новими;
- вдалих термінів, які з певних причин не використовували протягом певного часу;
- вживанням запозиченого і автохтонного термінів;
- мовної економії, що породжує синонімію різних структурних рівнів;
- того самого поняття різними науковими школами чи вченими;
- номінації за кількома номінативними типами.

Класифікація і характеристика синонімів, зважаючи на їх складну природу, є різноаспектною. Поділ синонімів на повні (дублети) і часткові є основним, тому що відображає суть явища синонімії. Повні синоніми (дублети, абсолютні синоніми) відзначаються тим, що вони цілком тотожні за своїм семантичним складом і не вимагають контекстуальних умов [16].

Абсолютні синоніми у банківській термінології англійської мови охоплюють більшість синонімічних рядів і утворюються наступними способами:

- Паралельне вживання іншомовних термінологічних одиниць: *corporation* (лат.) = *company* (франц.) = *firm* (італ.) = *business* (англ.); *code* (франц.) = *cipher* (араб.) = *number* (лат.). Ці приклади є свідченням того, що синонімічні ряди формуються із ідентичних запозичень різних мов, що дає підстави стверджувати про наявність спільного синонімічного фонду.

- Паралельне вживання термінологічних одиниць іншомовного та автохтонного походження: *credit* (лат.) = *loan*; *contract* (лат.) = *agreement* = *settlement*; *profit* (франц.) = *income*; *bankruptcy* (італ.) = *insolvency*. Найчастіше абсолютні синоніми потрапляли до синонімічних рядів досліджуваної терміносистеми з латинської та французької мов, рідше з італійської та німецької. Даний тип синонімічних відношень часто трактується як дефінітивна синонімія. Суть цього явища полягає в тому, що значення малозрозумілого або незрозумілого іншомовного терміна розкривається зрозумілішим словом автохтонного походження.

- Паралельне функціонування термінів повної і короткої форми: *foreign exchange* = *forex*; *telephone banking* = *telebanking*; *executive committee* = *excom*.

- Паралельне функціонування складних слів: *shareholder* = *stockholder*; *cash-dispenser* = *cashmaschine* = *cashpoint*.

- Паралельне використання однослівного терміна і терміна словосполучення: *banknotes* = *papermoney*.

- Скорочення повної форми терміна-словосполучення шляхом упущення одного з його компонентів: *tangibleassets* = *tangibles*; *debt-service* = *servicing*.

- Паралельне вживання терміна-аббревіатури і словосполучення: *ECB* = *European Central Bank*; *NRB* = *National Reserve Bank*; *BIS* = *Bank of International Settlements*.

Вагому частину абсолютних термінів-синонімів аналізованої вибірки складають варіанти – абсолютні синоніми отримані варіацією форми терміна без порушення тотожності значення.

Отже, терміни-варіанти – це тотожні за значенням спільнокореневі термінологічні одиниці, що розрізняються деякими розбіжностями знакової форми в межах того самого домінанта: місцем наголосу, фонемами, афіксами або їхнім поєднанням [16].

Виділяємо наступні групи варіантів термінів:

1) фонетичні варіанти: серед банківських термінолексем зустрічається явище подвійної орфографії, яке з'явилася внаслідок транслітераційного освоєння запозичених термінів: *check = cheque; encumbrance = incumbrance; endorsement = indorsement; endorser = indorser; license = licence.*

2) морфологічні варіанти: *acceptance house = accepting house; expiration date = expiry date; clearance account = clearing account; credit finance = credit financing; uncontrollable inflation = uncontrolled inflation.*

3) синтаксичні варіанти, що розрізняються порядком компонентів: *exchange rate = rate of exchange; distribution channel = channel of distribution.*

Нижче представлені ще декілька прикладів термінів-дублетів:

1) *Trade is the act or process of buying, selling, or exchanging commodities, at either wholesale or retail, within a country or between countries. Business is the purchase and sale of goods in an attempt to make a profit. Commerce is an interchange of goods or commodities, especially on a large scale between different countries or between different parts of the same country.*

2) *Wealth is a great quantity or store of money, valuable possessions, property, or other riches. Abundance is an extremely plentiful or over sufficient quantity or supply; affluence; wealth. Affluence is an abundance of money, property, and other material goods; riches; wealth.*

3) *Profit is the monetary surplus left to a producer or employer after deducting wages, rent, and cost of raw materials. Earnings are the money earned;*

wages; profits. Income is the monetary payment received for goods or services, or from other sources.

4) *Purchase is the act of acquiring the possessions by the payment of money or its equivalent. Acquisition is the act of gaining possession.*

Синонімічні ряди різняться і кількісно, вони можуть формуватися з двох і більше компонентів. В англійській термінології виділяємо таку класифікацію синонімічних рядів:

- 1) двокомпонентні: *stock = share*;
- 2) трикомпонентні: *equity = margin = mark up*;
- 3) чотири-п'ятикомпонентні: *audit = checkup = inspection = revision*;
active account = operating account = real account = performing account = working account.

Згідно з класифікацією Михайлової Т.В., запропоновану для термінів-синонімів, поділяємо синонімічні ряди банківських термінів на три групи:

- 1) атрибутиви, що мають синонімічні відношення у загальноживаній мові: *local currency = domestic currency = home currency*; *limited endorsement = restricted endorsement*;

- 2) атрибутиви, що мають синонімічні відношення і в інших терміносистемах: *expiration date = maturity date*; *external bond = foreign bond*;

- 3) атрибутиви, що перебувають у синонімічних відношеннях лише в межах банківської терміносистеми, тобто у загальноживаній лексиці не є синонімами: *frozen credit = blocked credit*; *unsecured creditor = general creditor*; *loan capital = outside capital.*

2.4 Омонімія, як семантична особливість термінології банківської справи

У сучасному термінознавстві питання про те, наскільки припустимі загальномовні лексико-семантичні відношення в термінології, залишаються дискусійними (Л. Малевич, Т. Панько, Л. Симоненко), оскільки з одного

боку, групування термінів у парадигматичні об'єднання – важливий чинник системної організації галузевої термінології, з другого – їх наявність у терміносистемі може спричинити негативні явища (внутрішньосистемна омонімія). З-поміж усіх парадигматичних зв'язків, наявних у терміносистемах, окремої уваги потребують омонімічні відношення [39].

Явище омонімії, як відомо, дуже тісно пов'язане з явищем полісемії, і тому питання їх розмежування в сучасному мовознавстві залишається дискусійним, адже, як зазначав Л.А. Булаховський: «абсолютної межі між багатозначністю й омонімією слів немає, оскільки й багатозначні за своїм походженням слова з плином часу фактично, з утратою мовцями чуття колишнього зв'язку значень, можуть перетворюватися для нас в омоніми».

Омонімія, як зауважує Т.В. Михайлова, виникає як внаслідок розходження значень полісемічного слова, так і шляхом зовсім випадкового збігу лексем за їхнім формальним вираженням [35].

Відзначимо, що саме утворення омонімів внаслідок розриву полісемічних зв'язків є чи не найбільш суперечливим питанням вивчення омонімії. Одні вчені не диференціюють явище полісемії/омонімії, а називають здатність одного мовного знака мати декілька значень, що відображають різні поняття, багатозначністю. Інші, розрізняючи омонімію і полісемію, підкреслюють, що їх специфіка виявляється в тому, що такі лексико-семантичні явища виникають на різних рівнях: омонімія – як міжсистемне явище, полісемія – як внутрішньосистемне [39].

У свою чергу М.М. Фалькович об'єктивний критерій виділення омонімів вбачає у творенні самостійних словотворчих центрів, самостійних словотворчих рядів. А.П. Критенко омонімічність термінів визначає за приналежністю їх до різних тематичних груп та терміносистем, де вони функціонують як рівноправні [7].

Зважаючи на словотвірні можливості термінів, усі класифікації наведені вище, їхні морфологічні та синтаксичні особливості, ми будемо спиратися на наступні критерії:

1) Семантичний. Він передбачає наявність (у полісемії) та відсутність (в омонімії) внутрішнього мотивованого зв'язку між співзвучними словами: *capital is a city that is the centre of government of a country or smaller political area; capital is a letter of the alphabet in the form and larger size that is used at the beginning of sentences and names; capital is money and possessions, especially a large amount of money used for producing more wealth or for starting a new business.* Після аналізу семантики наведених прикладів помітною стає відсутністю перетину семантичних полів кожного з них, що свідчить про омонімічну природу відношень між ними.

2) Словотвірний. Омоніми утворюють різні словотвірні ряди й використовують різні словотвірні ресурси.

3) Синтаксичний. Омоніми утворюють різні словосполучення: *state capital (столиця штату); financial capital (фінансовий капітал).*

4) Лексичний. Омоніми утворюють різні синонімічні ряди: *capital = financing = investment; capital = metropolis = municipality* [7].

Найбільш поширеною є міжгалузєва омонімія, за якої терміни одночасно належать до двох і більше неспоріднених терміносистем. Такі терміноодиниці називають міждисциплінарними, міжсистемними або міжнауковими. Найчастіше міжгалузєва омонімія є наслідком повного розходження значень лексико-семантичних варіантів полісемантичного слова. Терміни-омоніми одночасно можуть передавати кілька різних номінацій. До міжгалузєвих термінів-омонімів належать наступні терміни:

- В банківській справі термін “*tender*” має наступне значення: *a written offer to buy or sell shares in a company*; в інженерній термінології цей термін означає: *a vehicle used for transporting water, wood, or coal, especially one that is pulled behind a railway engine or used by the fire service.*

- В банківській термінології термін “*kite*” має наступне значення: *an illegally written cheque on one account, which does not contain enough money to pay it, and deposit it another, taking the money from the second before it is discovered that the cheque is bad*; у загальнонавчальній лексиці даний термін

означає: *a light frame covered with plastic, paper, or cloth that is flown in the wind at the end of a long string, esp. for amusement.*

Більшість вітчизняних та зарубіжних дослідників визначає омонімію в термінології лише як міжсистемне явище, однак фактичний матеріал досліджуваної терміносистеми засвідчує незначну кількість термінів, що перебувають у відношеннях внутрішньо системної омонімії. До них належать:

Підсумовуючи сказане про явище омонімії, зазначимо, що в термінології банківської справи воно має свої особливості:

- Міжсистемні омонімія виникає внаслідок семантичної дивергенції полісемічних лексем та існує як традиційний шлях творення спеціальних найменувань;

- Найчастіше омонімічні терміни обслуговують одночасно дві або кілька наукових галузей;

- Інколи омонімія ускладнюється полісемічними відношеннями;

- Найпродуктивнішими щодо частинимовного вираження є іменникова омонімія;

Таким чином, проведений аналіз, показав, що між предметна омонімія є характерним семантичним явищем для цієї категорії термінів у сучасній англійській мові.

Висновки до розділу 2

Детальний аналіз класифікації будови термінів дав нам змогу виділити два основних типи класифікації термінів: класифікація термінів за структурою та класифікація термінів за синтаксичною будовою.

За структурою терміни поділяються на: прості, похідні, складні та терміни-словосполучення.

При класифікації термінів за синтаксичною будовою ми спираємося на принцип диференціювання термінів за приналежністю їх членів до певної частини мови. Серед аналізованих англійських банківських термінів виділяємо такі типи: N + N, Adj. + N, V + N, Prep. + N.

Термінам банківської справи притаманні полісемія, синонімія та омонімія.

Полісемія – наявність різних лексичних значень у одного й того ж слова відповідно до різних контекстів.

В досліджуваній терміносистемі виявлено три різновиди полісемії, а саме:

1. Внутрішньосистемна полісемія (внутрішньосистемними полісемантами вважаємо терміни, багатозначність яких є наслідком семантичного розвитку загальнотехнічних і вузькогалузевих термінів; у межах банківської термінології).

2. Міжсистемна полісемія (міжгалузеві полісеманти – це терміни, що належать до різних галузей знань, об'єднаних за допомогою прямого чи опосередкованого зв'язку; міжгалузєва).

3. Зовнішньосистемна полісемія (зовнішньосистемні полісеманти – це терміни, значення яких зберігає зв'язок зі загальноповживаним словом; полісемія між банківським терміном і загальноповживаним словом).

Синоніми - слова, які мають тотожне значення, і як слова, які мають близьке значення. Основними критеріями виділення синонімів є тотожність

чи близькість семного складу, а також здатність чи нездатність до взаємозамінності в певних контекстах.

Виділяють повні синоніми (дублети) та відносні синоніми. Повні синоніми цілком тотожні за своїм значенням та не вимагають контекстуальних умов. Відносні синоніми характеризуються лише частковим збігом визначальних ознак. Взаємозамінність відносних синонімів обмежена та здійснюється на основі контексту.

Терміни-омоніми – це слова, які звучать однаково, але мають різні значення. Основним критерієм диференціювання термінів-омонімів від полісемантів є відсутність спільних сем у значеннях однакових за планом вираження термінів і загальноживаних слів.

ВИСНОВКИ

В ході дослідження ми визначили, що термін – це слово або словосполучення, що позначає поняття спеціальної галузі знання або діяльності. Термін входить в загальну лексичну систему мови, але лише за посередництвом конкретної термінологічної системи (термінології).

Проаналізувавши ознаки термінів, ми дійшли до висновку, що до властивостей терміна відносяться: системність, наявність дефініції, точність, стислість, однозначність, незалежність від контексту, відсутність синонімів, відповідність правилам і нормам певної мови, експресивна нейтральність, милозвучність, приналежність до певної термінологічної системи.

При класифікації термінів, ми виявили, що залежно від ступеня спеціалізації значення терміни можна поділити на три основні групи: загальнонаукові терміни, міжгалузеві терміни, вузькогалузеві терміни. Аналізуючи структуру термінів, ми дійшли до висновку, що терміни поділяються на: терміни-слова, що виражені одним словом; терміни словосполучення, що поділяються на вільні словосполучення та зв'язані словосполучення; та багатокomпонентні терміни, що складаються з трьох, чотирьох і більше компонентів.

Аналіз процесу термінотворення показав, що терміни утворюються трьома основними способами: використанням внутрішніх ресурсів мови, прямим запозиченням терміноелементів та вигаданням штучних слів.

Для визначення структурних особливостей термінів англійської банківської термінології ми проаналізували класифікації термінів за будовою і дійшли до висновку, що найбільш поширеними є: класифікація термінів за структурою та класифікація термінів за синтаксичною будовою.

За структурою терміни банківської справи поділяються на: прості, похідні, складні та терміни-словосполучення. При цьому терміни-словосполучення складають більшу частину означеної термінології.

Аналізуючи терміни банківської справи за синтаксичною будовою, ми визначили такі види термінів: N + N, Adj. + N, V + N, Prep. + N. Модель Adj. + N є найпродуктивнішою.

Для визначення семантичних особливостей терміну ми звернулися до загальних лексико-семантичних явищ і дійшли до висновку, що термінології банківської справи притаманні такі явища як: полісемія, синонімія та омонімія термінів.

Полісемія – наявність різних лексичних значень у одного й того ж слова відповідно до різних контекстів.

Виявлено три різновиди полісемії в досліджуваній терміносистемі, а саме:

1. Внутрішньосистемна полісемія (у межах банківської термінології).
2. Міжсистемна полісемія (міжгалузєва).
3. Зовнішньосистемна полісемія (полісемія між банківським терміном і загальноповживаним словом).

Синоніми - слова, які мають тотожне значення, і як слова, які мають близьке значення. В досліджуваній терміносистемі представлені повні синоніми (дублети) та відносні синоніми.

Терміни-омоніми – це слова, які звучать однаково, але мають різні значення. Основним критерієм диференціювання термінів-омонімів від полісемантів є відсутність спільних сем у значеннях однакових за планом вираження термінів і загальноповживаних слів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анисимова А.Г. Методология перевода англоязычных терминов гуманитарных и общественно-политических наук: автореф. дис. на получение степени док. филол. наук / А.Г. Анисимова. – Москва, 2010. – 51 с.
2. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка / И.В. Арнольд. – М.: Высшая школа, 1973. – 303 с.
3. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – М.: Советская энциклопедия, 1966. – 607 с.
4. Белогуб А.Л. Терминологика как выразитель культуры своей страны / А.Л. Белогуб. – Запоріжжя: ЗДУ, 1998. – 162 с.
5. Білозерська Л.П. Термінологія та переклад / Л.П. Білозерська, Н.В. Возненко, С.В. Радецька. – Вінниця: Нова книга, 2010. – 232 с.
6. Блинова О.И. Термин и его мотивированность / О.И. Блинова. – М.: Наука, 1981. – 187 с.
7. Борсук Л.Ф. Структурно-семантичні та функціональні особливості англomовної та банківської термінології: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / Л.Ф. Борсук. – Запоріжжя, 2015. – 18 с.
8. Боярова Л.О. Мовна норма і термінологія / Л.О. Боярова // Мовознавство. – 1996. - №5. – С. 247-250.
9. Великий тлумачний словник української мови [уклад. В. Бусел та ін.]. – К.: Перун, 2001. – 1440 с.
10. Винник О.П. Метафоричні процеси у формуванні української економічної лексики: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. філол. наук / О.П. Винник. – Харків, 2007. – 20 с.
11. Высоцкая Т. Н. Номинация технических артефактов в системном и когнитивно-ономасиологическом аспектах (на материале русских терминов горной промышленности): дис. на соискание науч. степени канд. филол.

наук: спец. 10.02.02 «Русский язык» / Т.Н. Высоцкая. – Днепропетровск, 2014. – 219 с.

12. Гаращенко Л.Б. Багатокомпонентні термінологічні одиниці загально технічної терміносистеми / Л.Б. Гаращенко // Термінологічний вісник. – 2013. - №2. – С. 65-71.

13. Гошко Т.В. Англomовні номінації банківської справи (лексико-семантичний та функціонально-дискурсивний аспекти): автореф. дис. на здобуття ступеня канд. філол. наук / Т.В. Гошко. – Чернівці, 2012. – 20 с.

14. Д'якова А.С. Основи терміотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти / А.С. Д'якова, Т.Р. Кияк, З.Б. Куделько. – К.: Вид. дім «КМАcademia», 2000. – 218 с.

15. Завгородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Завгородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – Л.: ЛБІ НБУ, 2002. – 566 с.

16. Заніздра Н.О. Явище синонімії в українській термінології / Н.О. Заніздра // Актуальні проблеми слов'янської філології. – 2012. – № XXI. – С. 354-359.

17. Згурська В.Г. Структурно-семантичні характеристики юридичної термінології англійської мови у рамках україномовного перекладу / В.Г. Згурська // Актуальні проблеми слов'янської філології. – 2010. - №XXIII. – С. 535-541.

18. Іващишин О.М. Структурні особливості та семантична диференціація термінів-словосполучень у науково-технічних текстах / О.М. Іващишин. – Львів: Вища школа, 1996. – 68 с.

19. Канделаки Т.Л. Значениетерминов и системы значений научно-технических терминологий / Т.Л. Канделаки. – М.: Наука, 1980. – 192 с.

20. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрові-стилістичні проблеми / В.І. Карабан. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 576 с.

21. Квитко И.С. Термин в научном документе / И.С. Квитко. – Львов: Вища школа, 1976. – 128 с.

22. Коваленко А.Я. Загальний курс науково-технічного перекладу: Навчальний посібник / А.Я. Коваленко. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 290 с.
23. Корунець І.В. Вступ до перекладознавства / І.В. Корунець. – Вінниця: Нова книга, 2008. – 512 с.
24. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу / І.В. Корунець. – К.: Вища школа, 1986. – 174 с.
25. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти / М.П. Кочерган. – К.: Видавничий центр «Академія», 1999. – 288 с.
26. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти / М.П. Кочерган. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 368 с.
27. Костенко Л.М.. Вмотивованість терміна / Л.М. Костенко // Нова філологія. – 2002. - №1. – С. 380-382.
28. Крижанівська А.В. Склад і структура термінологічної лексики української мови / А.В. Крижанівська. – К.: Наук. думка, 1984. – 194 с.
29. Кришталь С.М. Структурно-семантичний аналіз метафоричних термінів підмови фінансів в англійській і українській мовах: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. філол. наук / С.М. Кришталь. – Донецьк, 2003. – 21 с.
30. Купар В.М. Явище полісемії та синонімії в економічній терміносистемі / В.М. Купар // Семантика мови і тексту: Збірник статей VІ міжнародної наукової конференції. – Івано-Франківськ: Плай, 2009. – С. 35-38.
31. Лейчик В.М. Терминоведение: предмет, методы, структура / В.М. Лейчик. – М.: Либроком, 2009. – 256 с.
32. Лотка О.М. Англomовна термінологія фінансово-економічних взаємин: автореф. дис. на здобуття ступеню канд. філол. наук. 10.02.04 / Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка. – К., 2000. – 20 с.
33. Лотте Д.С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов / Д.С. Лотте. – М.: Наука, 1982. – 149 с.

34. Лотте Д.С. Основы построения научно-технической терминологии / Д.С. Лотте. – М.: Наука, 1961. – 158 с.
35. Мостовий М.І. Лексикологія англійської мови. Підручник для студентів інститутів та факультетів іноземної мови / М.І. Мостовий. – Харків: Основа, 1993. – 255 с.
36. Овчаренко В.М. Структура і семантика науково-технічного терміна / В.М. Овчаренко. – Харків: Вид-во Харк. ун-ту, 1968. – 71 с.
37. Панько Т.І. Українське термінознавство / Т.І. Панько, І.М. Качан, Г.П. Марценюк. – Львів: ВЛІ, 1994. – 216 с.
38. Петрина О.С. Сміслова варіантність терміна в банківській сфері (на матеріалі англійської та української мов) / О.С. Петрина // Вісник ЛНУ. Серія 3. Філологія. – 2016. - №4. – С. 28-32.
39. Прохорова В.Н. Семантика терміна / В.Н. Прохорова // Вестник МГУ. Серія 9: Филологія. – 1981. - №3. – С. 23-32.
40. Реформатский А.А. Что такое термины и терминология / А.А. Реформатский // Вопросы терминологии – М.: Изд-во АН СССР, 1961. – С.46-54.
41. Реформатский А.А. Введение в языкознание / А.А. Реформатский; под ред. В.Виноградова. – М.: Аспект Пресс, 1967. – 542 с.
42. Скороходько Э.Ф. Вопросы перевода английской технической литературы (перевод терминов) / Э.Ф. Скороходько. – К.: Изд-во Киевского университета, 1963. – 92 с.
43. Стежко Ю.Г. Лексико-семантичні аспекти проблеми перекладу науково-технічної термінології / Ю.Г. Стежко // Наукові записки. – 2014. - №15. – С. 7-14.
44. Суперанская А.В. Общая терминология: Вопросы теории / А.В. Суперанская, Н.В. Подольская, Н.В. Васильева. – М.: УРСС, 2003. – 246 с.

45. Циткіна Ф.О. Термінологія й переклад / Ф.О. Циткіна. – Львів: ВЛП, 1988. – 35 с.

46. Чумак О.Г. Складні слова і терміносполучення як вид термінологічної номінації / О.Г. Чумак // Українська термінологія і сучасність: матеріали II Всеукраїнської наукової конференції. – Київ, 1997. – С. 110-113

47. Ярцева В.Н. Языкознание. Большой энциклопедический словарь / В.Н. Ярцева. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. –685 с.

48. CambridgeDictionary [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/> .

49. Nida E.A. Componential Analysis of Meaning: an Introduction to Semantic Structures / E.A. Nida. – The Hague: Mouton, 1975. – 272 p.

50. Sager J.C. A Practival Course in Terminology Processing / J.C. Sager. – Amsterdam: John Benjamins Publishing, 1990. – 258 p.

Англо-українській міні-словник банківських термінів

№	Термін	Переклад
1.	letter of credit	письмо-акредитив
2.	bank	банк
3.	multinational corporation	транснаціональна корпорація, міжнародна корпорація
4.	law of diminishing returns	закон спадної прибутковості
5.	franchising	франчайзинг
6.	cost and Freight (C&F)	ціна, що включає вартість і фрахт
7.	cash against documents (CAD)	отримання платежу після пред'явлення документу
8.	equity capital	власні кошти підприємства
9.	financial management	управління фінансами
10.	expenditure	стаття витрат
11.	economy	економіка
12.	inflation	інфляція
13.	net present value (NPV)	поточна дисконтована вартість
14.	freight forwarder	транспортна компанія
15.	in transit	в процесі переміщення
16.	international business	міжнародна торгівля
17.	profit	прибуток
18.	letter of indemnity	письмо-зобов'язання по відшкодуванню збитків, або звільнення від відповідальності
19.	accounts receivable (A/R)	дебіторська заборгованість
20.	venture capital	венчурний капітал
21.	importer of record	відповідальний імпортер
22.	securities	цінні папери на пред'явника
23.	sales forecast	прогноз обсяги продажів
24.	purchasing	придбання
25.	horizontal integration	горизонтальна інтеграція (об'єднання однорідних виробництв)
26.	trade reference	кредитно-комерційні рекомендації
27.	shell company	підставна компанія
28.	profitability	прибутковість
29.	added value	додана вартість
30.	capacity	коло повноважень
31.	operating budget	кошторис поточних витрат
32.	domicile	юридична адреса фірми

33.	manifest	декларація
34.	wholesale price	оптова ціна
35.	transaction	транзакція
36.	letter of intent (LOI)	письмо про намір
37.	endorsement	знак якості
38.	cash inflow	надходження грошових коштів
39.	shareholder	тримач акцій
40.	documents against payment (D/P)	документи за готівковий розрахунок
41.	pro rata	кожному у відповідній долі
42.	costing	формування витрат
43.	price point	рекомендована ціна
44.	waybill	транспортна накладна
45.	investment	інвестиція
46.	INCOTERMS	інкотермс
47.	credit policy	кредитна політика
48.	financial institutions	фінансові інституції
49.	change	решта
50.	credit card	кредитна карта
51.	capital market	ринок капіталів
52.	merger	злиття
53.	negative cash flow	негативний рух готівки
54.	economic institutions	економічні інституції
55.	net income	чистий прибуток
56.	holdback	затриманий кредит
57.	non-depository financial institutions	фінансова інституція, що не виконує депозитні функції
58.	bank draft	банківська тратта
59.	gross income	валовий прибуток
60.	debt factoring	факторинг боргу
61.	pricing	ціноутворення
62.	exponential growth	упереджуюче зростання
63.	credit terms	кредитні умови
64.	tangible benefits	пряма вигода
65.	distribution cost	витрати на збут продукції
66.	facility	пільга

67.	positive cash flow	перевищення готівкових надходжень над платежами
68.	indirect cost	непрямі витрати
69.	balance carried forward	сальдо до переносу
70.	freight cost	фрахтові витрати
71.	dumping	ціновий демпінг
72.	capital resource	чиста вартість капіталу
73.	service	послуга
74.	consumer loan	кредитування населення
75.	financial planning	фінансове планування
76.	private company	приватна компанія
77.	pledge	забезпечення по суді
78.	credit	кредит
79.	account statement	виписка про рух грошових коштів по рахунку
80.	bid bond	тендерна гарантія
81.	market interest rate	ринкова процента ставка
82.	financial system	фінансова система
83.	equitable mortgage	договір про зalog без права остаточного розпорядження
84.	fixtures	угода
85.	electronic commerce (E-commerce)	електронні методи торгівлі
86.	accounts payable (A/P)	зобов'язання по договорах
87.	operating liabilities	відповідальність за операційну діяльність
88.	real estate	нерухомість
89.	non-recurring cost	одноразові витрати
90.	interest bearing	з виплатою відсотків
91.	loan	позика
92.	financial expense	фінансові витрати
93.	ratio	відношення
94.	debit card	дебетова картка
95.	factoring	розрахунок заробітної платні за неповний період

96.	guarantor	гарант
97.	internal rate of return (IRR)	внутрішня ставка доходу
98.	operating cost	поточні, експлуатаційні витрати
99.	idle time	простій
100.	quote	комерційна пропозиція
101.	financial performance	фінансові показники діяльності
102.	documentary credit	документований товарний акредитив
103.	joint account	спільний рахунок
104.	venture capitalist	венчурний капіталіст
105.	cross-default clause	застереження про перехресне порушення зобов'язань
106.	wealth	багатство
107.	cost recovery	окупність, повернення виробничих витрат
108.	development cost	витрати на модернізацію
109.	runoff	друкування на стрічці тікера цін на момент закриття ринку
110.	revolving loan	поновлюваний кредит
111.	plastic money	кредитна картка
112.	trading account	торговий рахунок
113.	credit control	контроль кредитоспроможності
114.	book of business	дані про рахунки клієнтів
115.	indemnity principle	принцип відшкодування
116.	average net receivables	середня чиста заборгованість за позикою
117.	pro form statement	заява про форма
118.	accrued expenses	нараховані зобов'язання, поточні витрати
119.	electronic business (E-Business)	електронний бізнес
120.	capital commitment	зобов'язання по капітальним вкладам
121.	back to back letter of credit (L/C)	компенсаційний акредитив
122.	financial close	завершення оформлення фінансових аспектів проекту

123.	value date	дата зарахування
124.	pre-opening expenses	витрати перед початком відкриття
125.	net value	чиста вартість, вартість нетто
126.	account	рахунок
127.	house bill of lading (B/L)	коносамент експедитора
128.	user ID	ім'я користувача
129.	customs broker	митний брокер
130.	overdue	несплачений вчасно
131.	capital reserve	капітальний резерв
132.	information services	інформаційні послуги
133.	capital adequacy	достатність власних коштів
134.	external stakeholder	зовнішня зацікавлена сторона
135.	broker	брокер
136.	demand loan	позика до запиту
137.	investment holding company	інвестиційно-холдингова компанія
138.	correspondent bank	банк-кореспондент
139.	conglomerate	конгломерат
140.	revenue income	дохід від продажу товарів чи послуг
141.	capital allowance	податкова скидка при придбанні засобів виробництва
142.	exclusive right to sell listing	ексклюзивне право на продаж лістингу
143.	credit account	рахунок з кредитовим сальдо
144.	subscription shares	підписні акції
145.	tangible asset	матеріальна цінність
146.	economic multiplier	економічний мультиплікатор
147.	virtual bank	віртуальний банк
148.	tax basis	база оподаткування
149.	debt investment	боргове інвестування
150.	mate's receipt	розписка помічника капітана судна
151.	capital project	інвестиційний проект

152.	indirect exports	непрямий експорт
153.	accruals	нарахування
154.	discounted cash-flow (DCF)	дисконтований потік готівки
155.	payee	отримувач платежу
156.	voided check	анульований чек
157.	operating activities	виробнича діяльність
158.	financial intermediary	фінансовий посередник
159.	forward integration	пряма інтеграція
160.	stock market	фондова біржа
161.	exclusive license	виняткова ліцензія
162.	economic power	економічна незалежність
163.	obsolescence	моральний знос
164.	increasing opportunity cost	збільшення альтернативної вартості
165.	customs invoice	митний рахунок
166.	fidelity bond	страховий поліс по страхуванню довіри
167.	customs	митниця
168.	current assets	оборотні активи
169.	negotiable bill of lading (B/L)	оборотний коносамент
170.	personal guarantee	особиста гарантія
171.	escrow account	рахунок умовного депонування
172.	routing number	номер відділення банку, код банку
173.	planned investment	планові інвестиції
174.	fiduciary relationship	майнові відносини довірчого характеру
175.	forensic audit	судово-бухгалтерська експертиза
176.	net accounts receivable	чиста дебіторська заборгованість
177.	trading profit	операційний прибуток
178.	discount loan	дисконтована позика
179.	public company	публічна компанія
180.	mark down	знижувати ціну

181.	shipped on board bill of lading	бортовий коносамент
182.	installment buying	придбання в кредит
183.	peak season	сезон максимального товарообігу
184.	normal profit	нормальний прибуток
185.	tax planning	оптимізація оподаткування
186.	net income margin	рентабельність чистого прибутку
187.	creditor	кредитор
188.	interim dividend	попередній дивіденд
189.	input tax	податок на виробничі витрати
190.	commercial paper	ділові папери
191.	foreign exchange	обмін іноземної валюти
192.	trust receipt	трастова розписка
193.	purchaser	покупець
194.	confirmed irrevocable letter of credit	покритий акредитив, що не відкликається
195.	cost of money	процентна ставка
196.	consignment stock	консигнаційний склад
197.	marketable security	ринкові цінні папери
198.	convenience goods	товари щоденного використання
199.	bill-to party	отримувач рахунку
200.	convertible loan	кредит, що можна конвертувати
201.	voluntary exchange	добровільний обмін
202.	institutional investors	інвестиційний фонд
203.	direct exporting	експорт без посередника, прямий експорт
204.	account type	вид бухгалтерського рахунку
205.	trade scale	масштаб торгівлі
206.	cash flow management	планування і контроль грошових коштів
207.	partial shipment	часткова поставка
208.	written down value (WDV)	залишкова вартість майна
209.	control account	контрольний бухгалтерський рахунок

210.	non-monetary asset	негрошовий актив
211.	installment loan	позика з погашенням в розстрочку
212.	tender of payment	зобов'язання провести платіж
213.	foreign exchange rate	курс іноземних валют
214.	pension fund	пенсійний фонд
215.	gross profit	валовий прибуток
216.	current assets turnover	поточний оборот активів
217.	sale and leaseback	продаж обладнання з умовою отримання його назад в оренду на певний термін
218.	negotiable certificate of deposit	оборотний депозитний сертифікат
219.	multimodal bill of lading	поєднана накладна
220.	capital funds	фонди основного капіталу
221.	subscriber	засновник
222.	purchase specification	закупівельні вимоги
223.	economic impact	економічний вплив
224.	revenue recognition principle	принцип визнання доходу
225.	doctrine of reasonable expectations	вчення про розумні очікування
226.	economic integration	економічна інтеграція
227.	non-negotiable instrument	необоротне боргове зобов'язання
228.	transaction value	комерційна вартість, вартість угоди
229.	import restrictions	обмеження по імпорту
230.	export subsidy	експортна субсидія
231.	account payee only	підлягає зарахуванню тільки на рахунок ремітента
232.	escalation rate	рівень інфляції
233.	liquidity risk	риск втрати ліквідності
234.	market rate	біржовий курс, ринковий курс
235.	tax liability	зобов'язання по сплаті податку
236.	statement of owners' equity	звіт про рух власного капіталу
237.	senior partner	старший партнер

238.	non-accrual loan	непродуктивний кредит
239.	floating rate bond	облігація з плаваючою процентною ставкою
240.	balance	залишок на рахунку
241.	long term debt	довгострокова заборгованість
242.	tax regimen	податкова схема
243.	fixed exchange rate	фіксований курс обміну
244.	balancing the books	збалансувати бухгалтерські книги
245.	intermediation	перерозподіл грошових ресурсів від осіб, що володіють їх надлишками, через банки-позичальники
246.	due	податки
247.	issuer	емітент
248.	inventory variance	відхилення при інвентаризації
249.	marshalling of assets	сортування активів
250.	accounting period	період бухгалтерської звітності
251.	payment	платіж
252.	stock index	індекс курсу акцій
253.	bank charge	банківська комісія
254.	financial impact	фінансові наслідки
255.	confirming bank	банк, що підтверджує акредитив
256.	unit of account	розрахункова грошова одиниця
257.	trade credit	торговий кредит
258.	contingent payment	умовний платіж
259.	capital expenditure to sales ratio	капітальні витрати до коефіцієнта продажів
260.	inventory value	інвентаризаційна вартість
261.	return on capital	прибуток на акціонерний капітал
262.	general services	господарський відділ
263.	personal finance	особисті фінанси
264.	net realizable value of accounts receivable	чиста вартість реалізації дебіторської заборгованості
265.	through bill of lading	наскрізний коносамент

266.	fiduciary	траст агент
267.	nominal account	номінальний, тимчасовий рахунок
268.	lending institution	кредитна організація
269.	no par value (NPV) share	акція без номінальної вартості
270.	accrued interest	накопичені відсотки
271.	corporate debt	корпоративна заборгованість; корпоративні облігації з фіксованим доходом
272.	sweep account	рахунок «свіп»
273.	deposit account	банківський рахунок
274.	general partnership	компанія з необмеженою відповідальністю
275.	going concern	діюче підприємство
276.	information asymmetry	інформаційна асиметрія
277.	remitting bank	банк-ремітент
278.	cap	фіксований максимум відсоткової ставки
279.	bankable	гарантовано приносить дохід
280.	electronic marketplace	сфера електронного бізнеса
281.	staged payment	платіж, що прив'язаний до етапів
282.	increasing return to scale	зростання норми прибутку при зростанні масштабів виробництва
283.	charge	комісія
284.	customs value	митна вартість
285.	merchant bank	банк, що обслуговує торгову точку
286.	contra account	балансуючий рахунок
287.	countervailing duty	компенсаційний митний податок
288.	average rate of return	середня норма рентабельності
289.	source document	оригінал документу
290.	deed of trust	документ про заснування довірчої власності
291.	recourse	право обігу
292.	government securities	державні цінні папери

293.	liquidity trap	пастка ліквідності
294.	ATM card	пластикові картка
295.	legal tender	законний засіб платежу
296.	free alongside ship (FAS)	франко-борт судна
297.	conduit	кондуїт
298.	profit margin	розмір прибутку
299.	incidental fee	побічний збір
300.	equity offering	емісія акцій
301.	voucher check	чек-розписка
302.	escalation	передача розгляду питань на більш високий рівень
303.	general revenue	загальні доходи органів влади
304.	commercial loan	комерційний кредит
305.	revaluation reserve	резервний фонд для переоцінки
306.	external financing	зовнішнє фінансування
307.	lapping	приховування нестачі шляхом затримки реєстрації грошових надходжень
308.	profit center	центр отримання прибутку
309.	consumer spending	витрати власних коштів населення
310.	internal financing	внутрішнє фінансування
311.	average fixed assets	середні основні кошти
312.	creative accounting	подвійна бухгалтерія
313.	corkage	«корковий» збір
314.	fund	фонд
315.	average age of receivables	середній вік дебіторської заборгованості
316.	lender	кредитор
317.	proprietary accounts	рахунок капіталу
318.	trust company	трест-компанія, трастова компанія
319.	current purchasing power (CPP)	поточна купівельна спроможність
320.	unearned revenue	дохід, отриманий авансом

321.	tender offer	пропозиція купити акції корпорації
322.	at par	по номінальній вартості
323.	foreign currency translation gain	приріст іноземної валюти
324.	cash turnover ratio	коефіцієнт оборотності грошових коштів
325.	tax benefit rule	правило виграшу на податках
326.	modified accrual basis accounting	модифікований метод нарахування
327.	generally accepted accounting principles (GAAP)	загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку
328.	invoice	рахунок
329.	management accounting	фінансовий облік
330.	bill of exchange	комерційний вексель
331.	forecasting	прогнозування
332.	income tax	податок на прибуток
333.	asset	актив балансу
334.	pro forma	умовні дані в балансі, рахунку прибутків і збитків
335.	stock exchange	фондова біржа
336.	company	компанія
337.	negotiation	виплати
338.	operating expenses	загальні витрати підприємства
339.	trust account	рахунок фондів соціального страхування
340.	free trade agreement	угода про вільну торгівлю
341.	customs duty	митний податок
342.	ex works	покупець отримує товари на місці їх виготовлення і далі повністю приймає на себе відповідальність і ризик
343.	management accounts	управлінський облік
344.	bank reconciliation	вивірка виписки з банківського рахунку
345.	SWIFT code	код SWIFT
346.	labor	праця

347.	economic environment	економічна середа
348.	financial leverage	фінансова залежність
349.	delivery note	товарна накладна
350.	commerce	комерція, торгівля
351.	sales revenue	прибуток від продажу
352.	treasury bill	податкові векселя
353.	ownership	власність, право власності
354.	fixed asset	основний капітал
355.	consumer price index (CPI)	індекс споживчих цін
356.	average total assets	середні сукупні активи
357.	freight	вартість перевозу вантажу
358.	administrative cost	адміністративні витрати
359.	exchange rate	обмінний курс валют
360.	startup	молода компанія
361.	depreciation	амортизаційні відрахування
362.	purchase requisition	заявка на поставку
363.	repo rate	ставка рефінансування
364.	return on investment (ROI)	прибуток на інвестиції
365.	liability	відповідальність
366.	sunk cost	витрати періоду, що минув
367.	capital expenditure	розмір капітальних витрат
368.	electronic banking	електронна система платежів
369.	capital investment	капітальні інвестиції
370.	tender	тендер
371.	national debt	державний борг
372.	security	страхування від ризиків
373.	cash flow forecast	прогноз руху готівки
374.	financial controls	елементи фінансового контролю
375.	check clearing	чековий кліринг
376.	principal	основна сума
377.	industrial goods	промислові товари

378.	requisition	офіційне письмове вимога
379.	consulting	консалтинг
380.	limited liability	обмежена відповідальність
381.	deed of assignment	акт передачі права
382.	contribution	розмір вкладу
383.	import substitution	імпортозаміщення
384.	financial position	фінансове положення
385.	bank reference	банківська рекомендація
386.	consignor	відправник вантажу
387.	joint venture	сумісна компанія
388.	indirect tax	непрямі податки
389.	direct cost	витрати, що простежуються
390.	lieu days	компенсаційні дні
391.	shipping documents	товаросупровідні документи
392.	listed company	компанія, акції якої котируються на фондовій біржі
393.	margin	межа коливання ціни
394.	customs union	митний союз
395.	monetary	грошово-кредитний
396.	exclusive distribution	ексклюзивна дистрибуція
397.	accounts	рахунки
398.	debit note	дебетове авізо
399.	offset	взаємозалік
400.	price breakdown	розбивка ціни

РЕФЕРАТ

Дипломна робота: 61 с., 50 джерел.

Об'єктом дослідження є банківські терміни англійської мови.

Метою дослідження є визначення структурно-семантичних особливостей англійських термінів банківської справи та їх класифікація.

Методи дослідження включають в себе порівняльний метод та систематизацію отриманих результатів, аналітичний метод, узагальнюючий метод та метод суцільного перегляду.

У передмові описується стан проблеми, об'єкт, предмет, мета дослідження та завдання, необхідні для досягнення поставленої мети.

У теоретичному розділі розглядається термінологія як наука, та терміни як невід'ємна частина термінології.

У практичному розділі представлений структурно-семантичний аналіз англійських термінів галузі «Банківська справа».

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю у єдиному стандартизованому варіанті термінів зазначеної галузі, а також у розумінні загальних процесів утворення термінів.

Практичне значення дослідження полягає у проведенні зіставного аналізу в області термінології на матеріалі термінів банківської справи. Отримані дані можуть сприяти подальшому вивченню теорії термінології та застосуванню на практиці принципів утворення та вживання термінів.

Ключові слова: ТЕРМІНОЛОГІЯ, ТЕРМІН, БАНКІВСЬКИЙ ТЕРМІН, СЕМАНТИКА, СТРУКТУРА.

SUMMARY

Diploma paper: 61 p., 50 sources.

The object of the research is English banking terms.

The aim of the research is to define structural and semantic peculiarities of English banking terms and to classify them.

Methods of the research include analysis and synthesis of the theoretical materials, the comparative method, generalization and continuous sampling method.

The foreword describes the problem stated as well as the subject, object, aim of the research and the tasks, which are to be accomplished to achieve the aim of the research.

The theoretical section refers to the analysis of the theoretical basis of the terminology as a science as well as to terms as integral part of it.

The practical section represents the structural and semantic analysis of English banking terms.

The topicality of the research is determined by the necessity in standardized terminology of a specific field as well as the basic understanding of the general terms formation rules in order to ensure the effective communication.

The practical value of the research is attributed to the fact that the comparative analysis was conducted on the materials of banking terms. The obtained data may contribute to the further study of the terminological theory and the application in practice of the terms formation principles.

Key words: TERMINOLOGY, TERM, BANKING TERM, SEMANTICS, STRUCTURE.